

36. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2023. április 18-20.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar

A leplezett eszközök szabályozása hazánkban és az EJEB gyakorlatában

Jelige: *leplezett*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2022. 11. 22.

2023.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
I. Fogalmi alapvetések	6
I.1. Titkos információgyűjtés fogalmának meghatározása	6
I.1.1. A titkos információgyűjtés, illetve a titkos adatgyűjtés fogalmának elhatárolása	7
I.1.2. A felderítés és a nyomozás természete	7
II. Leplezett eszközök alkalmazásának alapjogi vetületei	9
II.1. Fogalmi alapvetések	9
II.1.1. Az Alaptörvény rendelkezései	9
II.1.2. A védelemhez való jog	9
II.1.3. Egyéb törvények rendelkezései	10
II.1.4. A büntetőeljárás garanciái	10
II.2. Szükségesség, arányosság, célszerűség követelménye	11
II.2.1. A hármas feltételrendszer	11
II.2.2. A szükségesség követelménye	11
II.2.3. A célszerűség követelménye	11
II.2.4. Az arányosság követelménye	11
II.2.5. A haladéktalanság követelménye	13
III. A leplezett eszközök modern szabályozásának története	14
III.1. A szocialista jogrend	14
III.2. A rendszerváltást követő szabályozás	15
III.2.1. 1990. évi X. törvény	15
III.2.2. 1994. évi XXXIV. törvény	16
IV. Titkos információgyűjtés hatályos szabályozásának rendszere	18
IV.1. Konceptcionális újítások	18
IV.2. Leplezett eszközök rendszere	20
IV.2.1. Leplezett eszközök általános szabályai	20
IV.2.2. Bírói és ügyészi engedélyhez nem kötött leplezett eszközök	20
IV.2.3. Ügyészi engedélyhez kötött leplezett eszközök	21
IV.2.4. Bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök	24
V. A hazai ítélkezési gyakorlat	25
V.1. Az Alkotmánybíróság ítélkezési gyakorlata	25
V.1.1. 15/1991. (IV. 13.) AB határozat	25

V.1.2.	39/1997. (VII. 1.) AB határozat	25
V.1.3.	24/1998. (VI. 9.) AB határozat	25
V.1.4.	47/2003. (X. 27.) AB határozat	26
V.1.5.	2/2007. (I. 24.) AB határozat	26
V.1.6.	3269/2012. (X. 4.) AB határozat	29
V.1.7.	3026/2017. (II. 17.) AB végzés	31
V.2.	A Kúria gyakorlata	32
V.2.1.	Kúria Kfv.I.35.594/2016/24. ügy	32
VI.	EJEB esetjoga	34
VI.1.	Fogalmi alapvetések	34
VI.2.	Az EJEE 8. cikkének sérelmének vizsgálata	35
VI.2.1.	Az EJEE 8. cikke	35
VI.2.2.	Big Brother Watch kontra Egyesült Királyság ügy	36
VI.2.3.	Centrum för Rättvisa kontra Svédország ügy	37
VI.2.4.	Malone kontra Egyesült Királyság ügy	39
VI.2.5.	Zoltán Varga kontra Szlovákia ügy	39
VI.2.6.	Hambardzumyan kontra Örményország ügy	40
VI.3.	Az EJEE 6. cikkének sérelmének vizsgálata	42
VI.3.1.	AZ EJEE 6. cikke	42
VI.3.2.	Teixeira de Castro kontra Portugália ügy	42
VI.3.3.	Lüdi kontra Svájc ügy	44
VI.3.4.	Van Mechelen és társai kontra Hollandia ügy	46
VI.3.5.	Edwards és Lewis kontra Egyesült Királyság ügy	47
VI.3.6.	Sequeira kontra Portugália ügy	47
VI.3.7.	Eurofinacom kontra Franciaország ügy	48
VI.3.8.	Khudobin kontra Oroszország ügy	49
VI.3.9.	Vanyan kontra Oroszország ügy	49
VI.3.10.	Delcourt kontra Belgium ügy	49
VI.3.11.	Ramanauskas kontra Litvánia ügy	50
VI.3.12.	Rowe és Davis kontra Egyesült Királyság ügy	52
	Konklúzió	53
	Irodalomjegyzék	55

Bevezetés

A nyomozás során előfordul, hogy a konvencionális eszközök már nem elégségesek a nyomozó hatóságok számára, és további metódusok alkalmazásra van szükség. Ekkor merülhet fel a leplezett eszközök alkalmazása.

A dolgozat témájaként a büntetőeljárásban alkalmazott leplezett eszközök hazai és európai emberi jogi szabályozásának témakörét választottam. A leplezett eszközök világa véleményem szerint a büntető eljárásjog talán izgalmasabb szelete, amely számos jogi kihívást tartalmaz.

Ezek a kihívások elsősorban a leplezett eszközök jellegéből adódnak, ugyanis azok alkalmazása az alapjogok sérelméhez vezethet, amelyek megkövetelik az alkotmányjogi, illetve az európai jogi vizsgálatot is. Erre kitűnő példa, ha a fedett nyomozó szerepére gondolunk, egyrészt meg kell felelnie az Alaptörvény és a törvények adta kereteknek, illetve az európai uniós emberi jogi normáknak is egyaránt.

Azonban nemcsak ez volt az indítékom a témaválasztásra, hanem az előkészítő eljárásban – tehát a nyomozás elrendelését megelőzően – betöltött rendkívüli jelentősége. A titkos információgyűjtés szerepe rendkívül jelentős a hazai és nemzetközi büntetőeljárásokban, aktívan hozzájárul a nyomozás eredményességéhez, illetve a tényállás felderítéséhez.

A témát rendkívül aktuálisnak és relevánsnak tartom abból kifolyólag, hogy a büntető újra szabályozta a leplezett eszközök szabályait, illetve a kodifikáció során a büntetőeljárás keretbe foglalta azok szabályait. Rendkívüli a jelentősége a bünszervezetben, konspiratív módon elkövetett bűncselekmények esetén, mert ezen bűncselekményekről konvencionális, nem leplezett eszközökkel rendkívül nehéz megfelelő információkhoz és adatokhoz jutni.

A titkos információgyűjtés minden jogállam számára elengedhetetlen fontossággal bíró bizonyítási eszköz, ezért alkalmazásához szigorú feltételek és garanciák kapcsolódnak. Ezért rendkívül érzékeny téma, büntetőeljárási és alkotmányos kérdéseket is feszeget, ezért a jogalkotó szigorú feltételekhez kapcsolja azt, a jogállami feltételeknek megfelelően. A dolgozat arra a kérdésre keresi a választ, hogy az internális és externális feltételeknek milyen mértékben sikerült megfelelnie a jogalkotónak, valamint a nyomozó hatóságoknak. A dolgozat hipotéziseként megállapítottam, a hazai szabályozás összhangban áll az európai

emberi jogi, és alkotmányos mércékkel. Álláspontom szerint a leplezett eszközök igénybevételének gyakorlata megfelel az arányosság, célszerűség és szükségesség követelményének.

A dolgozatban a hazai hatályos szabályozás bemutatása mellett a leplezett eszközök alkalmazásának jelentős alkotmányjogi vetületére is kitér, mert azok jellegüknél fogva az Alaptörvényben biztosított számos jogot, mint a magánélethez való jogot, magántitokhoz való jogot vagy a magánlakáshoz való jogot korlátozzák. Az alapjog-korlátozáshoz alkotmányos garanciák is kapcsolódnak, amelyek kikövezik ezen eszközök alkalmazásának feltételeit.

Ezen feltételek kialakításában jelentős szerepet tulajdoníthatunk az Emberi Jogok Európai Bírósága joggyakorlatának, amely a kézirat központi részét alkotja. Az EJEB joggyakorlatára a hazai Alkotmánybíróság is több alkalommal hivatkozott, mint a 2/2007. (I. 24.) számú határozatában, amely nagy jelentőséggel bírt a leplezett eszközök szabályozására. A vizsgálat véleményem szerint nem lehetséges az EJEB releváns joggyakorlatának vizsgálata nélkül, amely ítéleteivel segítette azt a folyamatot, hogy a hazai, illetve a szerződő államok joggyakorlata megfeleljen az Emberi Jogok Európai Egyezményében foglaltaknak, és azzal konform jogszabályok születhessenek, amelyek tekintettel vannak az állampolgárok alapvető emberi jogaira.

I. Fogalmi alapvetések

I.1. Titkos információgyűjtés fogalmának meghatározása

A hatályos jogalkalmazás szerint a titkos információgyűjtés és adatszerzési módok sajátos kriminalisztikai módszerek gyűjtőfogalmát jelentik¹, melyek között az emberi jogok sérelmének lehetséges mértéke alapján különbséget kell tenni engedélyezéshez nem kötött (pontosan külső engedélyhez nem kötött), illetőleg ügyészi jóváhagyással folytatható vagy bírói, illetőleg igazságügyi engedélyhez kötött módozatok között.

A titkos információgyűjtéssel kapcsolatos regulációk kodifikációjának folyamata során különös gondosságot, valamint odafigyelést igényelt a jogalkalmazás esetkörének és feltételeinek pontos definíciója, illetve a szabályok alkalmazásához kapcsolódó törvényi garanciák kiépítése. A titkos információgyűjtő módszerek alkalmazása a bűnelkövetők szűk körére irányul, azonban nem zárható ki az a tény, hogy olyan adatok, információk is a nyomozó hatóság látókörébe kerüljenek, amelyek vétlen, azaz bűncselekményt el nem követett személyekkel kapcsolatosak. A jogalkotói elképzelés szerint elenyésző és nem mérhető annak a társadalmi érdeknek a jelentőségéhez, amely a bűnözés elleni küzdelem eredményességéhez fűződik.²

A titkos információgyűjtés kriminalisztikai módszerként aposztrofálható, megkülönböztetjük a külső engedélyhez kötött és engedélyhez nem kötött formáját. Differenciálható e tevékenység azáltal is, hogy nemzetbiztonsági célból rendelik-e el, vagy bűnüldözési, igazságszolgáltatási célt szolgál. Előbbi célból – ha a tevékenység engedélyköteles – az igazságügyért felelős miniszter a külső engedélyező, míg az engedélyhez kötött bűnüldözési-igazságszolgáltatási célú információk titkos gyűjtését bíróság vagy ügyészség engedélyezheti.³

¹ NYESTE Péter: *A bűnügyi felderítés* (elérhető itt: http://real.mtak.hu/128822/1/Web_PDF_A_bunugyi_hirszerzes_kezikonyve.pdf) (utolsó letöltés: 2022. 02. 22.) 57.

² KENESE Attila: *A titkos információgyűjtés és adatszerzés alkalmazása és eredményének felhasználása során felmerülő jogértelmezési kérdések a bírósági gyakorlat tükrében*. Jogi Fórum 2013/3. 2.

³ NOVÁK Zsófia-NAGY Ákos: *A titkos információgyűjtés és adatszerzés eredményeinek felhasználása a büntetőeljárársban*. Belügyi Szemle, 2016/10. szám 102.

1.1.1. A titkos információgyűjtés, illetve a titkos adatgyűjtés fogalmának elhatárolása

A hatályos jogalkalmazás szerint a titkos információgyűjtési és adatszerzési módok sajátos kriminalisztikai módszerek gyűjtőfogalmát jelentik, amelyek között az emberi jogok sérelmének lehetséges mértéke alapján különbséget kell tenni a külső engedélyhez nem kötött, illetve ügyészi jóváhagyással folytatható, vagy külső – bírósági, illetve igazságügyért felelős miniszter általi kiadott – engedélyhez kötött módozatok között.⁴

Az Alkotmánybíróság gyakorlata is kitért a két fogalom elhatárolására. A titkosszolgálati eszközök alkalmazása szempontjából titkos információgyűjtés és titkos adatszerzés között tesznek különbséget. A titkos információgyűjtés alkalmazására a nyomozás elrendelése előtt, az Rtv., az Nbtv., az Ütv., a Vám tv. és a Hör. szabályai alapján kerülhet sor. Az Nbtv. a titkos információgyűjtés szabályait önálló rendszerben tartalmazza.⁵ A Vám tv., a Hör. és az Ütv. az Rtv. szabályrendszerére épül s arra utal vissza. A titkos adatszerzésre a Be. rendelkezései irányadóak, s bevezetésére csak a már elrendelt nyomozás során, a vádemelésig van mód.⁶

1.1.2. A felderítés és a nyomozás természete

A felderítés és a nyomozás egymástól eltérő előfeltevésekre támaszkodik, ennek következtében eltérőek a céljaik, valamint az eszközeik és különböznek egymástól.⁷ A titkosszolgálati eszközök alkalmazása körében különbséget kell tenni a nyomozást megelőző, büntetőeljáráson kívüli titkos információgyűjtés, illetve a büntetőeljárás keretei között, azaz a nyomozás elrendelését követően folytatott titkos adatszerzés között.

A felderítés eszközei elsősorban a leplezett eszközök. Az eljárás titoktartás mellett zajlik, a jog elsősorban felhatalmaz, mintsem, hogy a részleteket szabályozza.⁸ A felderítés legitim célja az, hogy a közbiztonság megóvásához szükséges információkat megszerezze a hatóság, megismerése a jelenre és a jövőre irányul. Finszter Géza frappánsan „titkos háborúnak” nevezi a nyomozást, amelyről „elvárható a győzelem”.

A felderítésnek két formája alakult ki: a büntetőeljáráson kívüli felderítés, valamint a büntetőeljárásba integrált és szabályozott felderítés. A büntetőeljáráson kívüli felderítés

⁴ KENESE Attila: *A titkos információgyűjtés és adatszerzés alkalmazása és eredményének felhasználása során felmerülő jogértelmezési kérdések a bírósági gyakorlat tükrében.* Jogi Fórum 2013/3. 2.

⁵ 2/2007. (I. 24.) AB határozat III. 2.2.

⁶ 2/2007. (I. 24.) AB határozat III. 2.2.

⁷ FINSZTER Géza: *Rendészettan.* Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018. 220.

⁸ FINSZTER i.m. 220.

szabályai nem a Be. -ben, hanem ágazati törvényekben kerültek szabályozásra. Ezek a nemzetbiztonsági⁹, terrorelhárítási¹⁰, bűnmegelőzési-rendészeti¹¹, bűnmegelőzési állományvédelmi¹², a titkos információgyűjtés erőinek és eszközeinek védelme céljából¹³ valamint az ügyészségi hatáskörben alkalmazott titkos információgyűjtés¹⁴.

A nyomozás fő eszközei ezzel szemben a nyílt bizonyítási eszközök, valamint ezek felkutatása. Ez az adatgyűjtés körében történik, amely nem korlátlan, szigorú törvényességi feltételeket rendelt mellé a jogalkotó, annak keretében, hogy mikor, kivel szemben és milyen eszközökkel folytatható le az eljárás. Iránya a felderítéssel szemben, a múltban bekövetkezett jogellenes cselekmények feltárására, a történeti tényállás rekonstrukciójára, valamint a bizonyítékok összegyűjtésére irányul.¹⁵

⁹ 1995. évi CXXV. törvény (Nbtv.) 5-8. §.

¹⁰ Rtv. és Nbtv. alapján.

¹¹ Rtv., Navtv. alapján.

¹² Rtv. 7. §.

¹³ Rtv. 64. § alapján a rendőrség, a Navtv. 52. § (2) bekezdés alapján a NAV.

¹⁴ 2011. évi CLXIII. törvény (Ütv.) III/A. fejezet alapján.

¹⁵ FINSZTER *i.m.* 221.

II. Leplezett eszközök alkalmazásának alapjogi vetületei

II.1. Fogalmi alapvetések

II.1.1. Az Alaptörvény rendelkezései

Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák, a második bekezdése alapján mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez. Ezen alapvető jogok törvényi felhatalmazás nélküli megsértésének büntetőjogi vagy egyéb jogi következményei lehetnek.

II.1.2. A védelemhez való jog

A védelemhez való jog alkotmányos büntetőeljárási alapelv, amely az eljárás egész menetében számtalan részletszabályban ölt testet. A garanciális jog a büntetőeljárás alá vont személy azon jogaiban, illetve a hatóságok azon kötelezettségeiben realizálódik, amelyek biztosítják, hogy a vele szemben érvényesített büntetőjogi igényt megismerje, arról álláspontját kifejtetheti, az igénnyel szembeni érveit felhozhasa, a hatóságok tevékenységével kapcsolatos észrevételeit és indítványait előterjesztheti, továbbá védő segítségét vehesse igénybe.

E jog tartalmát képezik a védő azon eljárási jogosítványai, illetve a hatóságok azon kötelezettségei, amelyek részéről a védelem ellátását lehetővé teszik.¹⁶ Az Alkotmánybíróság következetes felfogása szerint az Alkotmány 57. § (3) bekezdésében, majd az Alaptörvény XXVIII. cikkének (3) bekezdésében biztosított védelemhez való jog a terhelt és a védő jogaiban ölt testet. A terheltnek joga van ahhoz, hogy saját magát védje és ahhoz is, hogy választása szerint védőt vegyen igénybe. A védelemhez való jog alkotmányos megítélése így csakis a terhelt és a védő jogainak együttes szemlélete alapján lehetséges.¹⁷

¹⁶ 25/1991. (V. 18.) AB határozat.

¹⁷ 6/1998. (III. 11.) AB határozat.

II.1.3. Egyéb törvények rendelkezései

A jogosulatlan titkos információgyűjtés vagy leplezett eszköz jogosulatlan alkalmazása¹⁸ és a tiltott adatszerzésen¹⁹ túl a magánlakás sérthetetlenségéhez fűződő jog megsértését a magánlaksértés²⁰ rendeli büntetni; a magántitok megsértését a magántitok megsértése²¹, a levéltitok megsértését a levéltitok megsértése²²; a személyes adatok védelméhez fűződő jogok megsértését a személyes adattal visszaélés rendeli büntetni.²³

A személyiségi jogok megsértésének szankcióit a Ptk. Második Könyvének XII. Címe szabályozza, illetve a személyes adatok megsértése a 2011. évi CXII. törvényben (továbbiakban: Info tv.) írt következményekkel járhat.²⁴

II.1.4. A büntetőeljárás garanciái

A Be. alapvető rendelkezései általános jelleggel határozzák meg az alapvető jogok korlátozásának garanciális szabályait. A generális szabály értelmében alapvető jogot korlátozni csak a Be. szerinti eljárásban, a Be. -ben meghatározott okból, módon és mértékben lehet, feltéve, hogy az elérni kívánt cél kisebb korlátozással járó más eljárási cselekmény vagy intézkedés útján nem biztosítható.²⁵ A leplezett eszközök alkalmazása az alapvető jogok közül a magánlakás sérthetetlenségéhez, a magántitok, a levéltitok és a személyes adatok védelméhez fűződő alapvető jogokat korlátozza.

A Be. leplezett eszközökről szóló Hatodik Része „ultima ratio jelleggel ad felhatalmazást”²⁶ a büntetőeljárásban eljáró hatóságoknak, hogy leplezett eszközök alkalmazásának elrendelésével, illetve végrehajtása során alapvető jogokat korlátozzanak az előzőekben írt jogkövetkezmények nélkül.

¹⁸ 2012. évi C. törvény (Btk). 307. §

¹⁹ Btk. 422. §

²⁰ Btk. 221. §

²¹ Btk. 223. §

²² Btk. 224. §

²³ Btk. 219. §

²⁴ POLT Péter: *Kommentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2021. Be. 214. §-hoz

²⁵ POLT Péter: *Kommentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2021. Be. 214. §-hoz.

²⁶ POLT: *i.m.* Be. 214. §-hoz.

II.2. Szükségesség, arányosság, célszerűség követelménye

II.2.1. A hármas feltételrendszer

A Be. az alapvető rendelkezésekben megfogalmazottnál is szigorúbb hármas feltételrendszert szab a leplezett eszközök alkalmazásánál: a szükségesség, arányosság, célszerűség követelményét.

II.2.2. A szükségesség követelménye

A szükségesség követelménye, hogy megalapozottan feltehető legyen, a leplezett eszköz alkalmazása a megszerezni kívánt információ, illetve bizonyíték a büntetőeljárás céljának eléréséhez elengedhetetlenül szükséges és más módon nem szerezhető meg.

II.2.3. A célszerűség követelménye

A meghatározott célból történő alkalmazás azt jelenti, hogy a titkos eszközök alkalmazására csak a 8. Cikk. 2. bekezdésében felsorolt okokból (a nemzetbiztonság, a közbiztonság, az ország gazdasági jóléte, zavargás vagy a bűncselekmény megelőzése, a közegészség, illetve az erkölcsök védelme, továbbá mások jogainak védelme érdekében) kerülhet sor.²⁷ Ehhez a fogalomhoz kapcsolódik a szükségesség követelményének érvényesülése is. Alapfeltétel, hogy az állami beavatkozásra nyomós közérdekből kerüljön sor, s annak az elhárítani kívánt veszéllyel és az okozott joghátránnyal arányban állónak kell lennie.

II.2.4. Az arányosság követelménye

Az arányosság követelménye alapján a leplezett eszköz alkalmazása nem járhat az azzal érintett vagy más személy alapvető jogának az elérendő bűnüldözési célhoz képest aránytalan korlátozásával. Az arányosság egyik mércéje lehet, hogy a bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök általában súlyosabban korlátoznak alapvető jogokat, mint az ügyészi engedélyhez kötött leplezett eszközök, míg az ügyészi engedélyhez kötött leplezett eszközök súlyosabban korlátoznak alapvető jogokat, mint az engedélyhez nem kötött leplezett eszközök. A jogkorlátozás időbeli mértékét jelenti az egyes eszközökre a nyomozás általános határidejénél szűkebben megállapított határidők.

²⁷ 2/2007. (I. 24.) AB határozat.

A célszerűség követelményéhez tartozik, hogy a leplezett eszköz alkalmazása esetén bűncselekménnyel összefüggő információ, illetve bizonyíték megszerzése valószínűsíthető.

Az Alkotmánybíróság 2/2007. (I. 24.) határozatában kihangsúlyozta, hogy „a titkos eszközök alkalmazására vonatkozó, az alkotmányos célként elismert, közrend, közbiztonság védelme érdekében sem adható a jogalkalmazók számára olyan általános felhatalmazás, amely az alapvető jogok korlátozását anélkül teszi lehetővé, hogy a szükségesség és arányosság követelményének érvényesülése a felhatalmazás egyes feltételei vonatkozásában - absztrakt és konkrét értelemben - ellenőrizhető lenne.”²⁸ Ez a helyzet az egyes ügyekben ugyancsak a bizonyítás törvényességére vonatkozó eljárási garanciák, végső soron a tisztességes eljárás érvényesülését eliminálja.²⁹

Az Alkotmánybíróság megállapította azokat a minimumfeltételeket, amelyek esetén elrendelhető a titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés.³⁰ Ennek eredményeképpen a büntetőeljárásról szóló a régi Be. 201. § (1) bekezdésének szövegét javarészt hatályon kívül helyezte, mert az nem felelt meg a normavilágosság követelményének. A határozat az indokolásában külföldi példákból merítkezik, amelynek során számba veszi a lehetséges megoldásokat a szabályozás kérdésében. Így láthatjuk, hogy a német rendszer az általános feltételek mellett taxatív felsorolja azokat a bűncselekményeket, amelyek gyanúja esetén az egyes eszközök és módszerek alkalmazhatók. Hollandiában a tettenérésnek, az őrizetbe vétel megengedhetőségének és a büntetési tételeknek van súlyuk, míg Ausztriában a kiszabható szabadságvesztés mértéke a meghatározó a döntésben. Ezzel szemben az Egyesült Királyságban az úgynevezett vegyes megoldás az irányadó, amelyben az egységesen meghatározott általános feltételek mellett részben a szabadságvesztés mértéke van befolyással az alkalmazhatóságra, másrészt pedig vannak törvény által felsorolt bűncselekmények is, amelyek olyan súlyúak, hogy azok már eleve igazolják az igénybevételt.³¹ Mindezeket egybevéve is érvényesül, hogy ezekben az államokban is csak ultima ratio jellege van a nyomozás e módjának annak érdekében, hogy az alapvetően titkos és sajátos eszközöket

²⁸ 2/2007. (I. 24.) AB határozat. IV. 3.6.2.

²⁹ 2/2007. (I. 24.) AB határozat. IV. 3.6.2.

³⁰ CSIKY-MÉSZÁROS Ákos: *A titkos információgyűjtés és titkos adatgyűjtés alapjogi problémái*. Belügyi Szemle, 2017/1. szám, 6.

³¹ CSIKY-MÉSZÁROS Ákos: *A titkos információgyűjtés és titkos adatgyűjtés alapjogi problémái*. Belügyi Szemle, 2017/1. szám, 7.

használó tevékenységek „semmilyen körülmények között ne jelenthessenek veszélyt a demokratikus jogrendre”.³²

II.2.5. A haladéktalanság követelménye

Érdemes kitérni továbbá a haladéktalanság követelményére is. A törvény pontosabban nem határozta meg, hogy mit, mely időtartamot kell a feljelentési kötelezettség teljesítésének haladéktalanságán érteni, a Kúria ezért a 74. Büntető Kollégiumi véleményében (továbbiakban 74. BKv.) foglalkozott ezzel a jogi problémával.

A kérdésre az ügyek eltérő jellege, bonyolultsága, az adatmennyiség változó terjedelme miatt minden esetre érvényes, egzakt meghatározás nem tehető, legfeljebb azok a szempontok rögzíthetők, amelyek figyelembevételével a bíró - a bizonyítékként felhasználhatóság lehetőségéről elsőként dönteni hivatott nyomozási, illetőleg majdan a perbíró - állást foglalhat a haladéktalanság követelményének megtartottsága kérdésében.³³

A 74. BKv. alapján haladéktalanság nem értelmezhető úgy, hogy a még szűretlen adatok átadásának napján eleget kell tenni a feljelentésnek.³⁴ A titkos információgyűjtést szabályozó ágazati jogszabályok [Nbtv., Rtv. stb.] nem szabnak arra határidőt, hogy az érdektelen adatok kiszűrését mennyi idő alatt kell elvégezni.³⁵ A Be. viszont, ugyan a titkos adatszerzés tekintetében, az érdektelen adatok szűrésére és megsemmisítésére nyolc napos határidőt engedett.³⁶ Indokolt tehát a haladéktalanságnak olyan értelmet tulajdonítani, hogy a Be. 206/A. § (1) és (4) bekezdéseinek³⁷ az alkalmazási körében ez a követelmény még nem sérül akkor, ha a feljelentési kötelezettségének az információgyűjtést végző szerv az adatok megszerzést követő 8 napon belül nem tesz eleget.³⁸

³² 16/2001. (V. 25.) AB határozat.

³³ 74. BKv.

³⁴ 74. BKv.

³⁵ 74. BKv.

³⁶ 1998. évi XIX. törvény 204. § (4) bekezdés.

³⁷ 1998. évi XIX. törvény.

³⁸ 74. BKv.

III. A leplezett eszközök modern szabályozásának története

III.1. A szocialista jogrend

A második világháború befejezését követően Magyarországon a kommunisták ragadták magukhoz a hatalmat, akik teljesen átalakították hazánk igazságszolgáltatás rendszerét, beleértve a bűnügyi hírszerzés rendszerét is. Az újonnan létrejött államapparátus működésében rendkívül fontos szerepet töltött be az állampolgárok megfigyelése. A hírszerzést teljes mértékben „deformálták”, a rendőrség bűnügyi hírszerző rendszere a katonai titkosszolgálatok mintájára s metodikája alapján³⁹ alakították át. A bűnügyi titkos információgyűjtés sok esetben bűnügyi feladatok helyett politikai célokat szolgált, mint a politikai ellenfelek és a rendszer kritikusaik megfigyelése, és a politikai hatalom védelme. A végrehajtó állomány tagjainak kiválasztásakor is a politikai rendszerhez történő hűség játszotta a legnagyobb szerepet.

A titkos nyomozásra vonatkozó, korábbi belügyminiszteri utasításoknak még a létezése is államtitoknak minősült. Ezek nem tartalmazták részletesen az egyes titkosszolgálati eszközök mibenlétét és alkalmazásuk feltételeit. Az igénybevétel engedélyezéséhez a bíróságnak nem volt köze, annak jogszerűségét nem ellenőrizhette. Az ügyészség ugyan tudhatott a titkosszolgálati eszközök alkalmazásáról, de semmiféle hatásköre nem volt sem az igénybevétel, sem a jogszerűség ellenőrzése terén.⁴⁰ Ezen tények alapján megállapítható, hogy a bűnügyi hírszerzési rendszer hazánkban a rendszerváltásig jogi kontroll nélkül működött, nem álltak fent a jogállami kritériumai az információgyűjtésnek, nem volt a jogalkotó által, a jogszabályokban regulázott, a szabályozása utasításokban történt. Az állam szabad belátása szerint alkalmazhatta ezeket az eszközöket a lakossággal szemben.

³⁹ NOVÁK Zsófia-NAGY Ákos: A titkos információgyűjtés és adatszerzés eredményeinek felhasználása a büntetőeljárásban. *Belügyi Szemle*, 2016/10. szám 102. oldal

⁴⁰ 2/2007. (I. 24.) AB határozat.

III.2. A rendszerváltást követő szabályozás

A rendszerváltás során az egyik felmerülő kérdés volt a bűnügyi hírszerzési rendszer jogállami és jogszabályi keretek közé szorítása, alkotmányos és demokratikus elveknek történő megfeleltetése. Ezért a rendszerváltást követően több jogszabály is született, a titkos információgyűjtés szabályozásáról.

III.2.1. 1990. évi X. törvény

A titkos információszerzésről az első nyílt forrású jogszabály az 1990. évi X. törvény volt, amely egy átmeneti szabályozó funkciót töltött be. A célja az volt, hogy az 1974. évi 17. számú tvr. helyébe lépjen, ezért ebben a jogszabályban még nem dolgoztak ki részletszabályokat. A törvény a titkos információgyűjtés eszközeit „különleges titkosszolgálati eszközöknek és módszereknek” nevezte el.

Különleges titkosszolgálati eszköznek minősült a törvény alapján minden olyan eszköz és módszer, amelyet az érintett személy tudta nélkül alkalmaznak és amelynek használata a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok, a levéltitok és a személyes adatok védelméhez fűződő jogokat sértheti⁴¹, valamint kizárólag abban az esetben kerülhet bevetésre, ha az adatok másként nem szerezhetőek be.⁴² A különleges eszközök közül az igazságügy-miniszter engedélyéhez kötött volt a technikai úton történő adatgyűjtésnek, a postai küldemény ellenőrzésének és a magánlakásba történő titkos behatolásnak az alkalmazása, ha azt a törvényben meghatározott érdek („Magyar Köztársaság szuverenitásának és alkotmányos rendje”⁴³) súlyos veszélyeztetése esetében az engedélyezi.⁴⁴ A titkosszolgálati eszközöket anélkül lehetett igénybe venni, hogy a bíró azt engedélyezte volna vagy akár ellenőrizhette volna az igénybevétel jogszerűségét.⁴⁵ Az ügyészség szerepe sem volt jelentős még a titkos információgyűjtésben, ugyanis bár tájékoztatták a szervet leplezett eszközök alkalmazásáról, de az sem engedélyezési, sem pedig utólagos ellenőrzési jogkörrel nem bírt.⁴⁶

⁴¹ 1990. évi X. törvény 1. § (2) bekezdés.

⁴² 1990. évi X. törvény 1. § (3) bekezdés.

⁴³ 1990. évi X. törvény 1. § (1) bekezdés.

⁴⁴ 1990. évi X. törvény 3. §.

⁴⁵ FÁBIÁN Péter: *A titkos információgyűjtésre vonatkozó szabályok büntetőjogi megítélése*. Büntetőjogi Szemle 2019/1. szám 39.

⁴⁶ FÁBIÁN i.m. 39.

Szabályozásra került továbbá, hogy mely bűncselekmények esetén voltak alkalmazhatóak különleges titkosszolgálati eszközök. Ezek nagyobb jelentőségű bűncselekmények voltak, mint a Magyar Köztársaság gazdasági és honvédelmi érdekeinek érvényre juttatása céljából végzett kormányzati tevékenységhez szükséges bizalmas információk megszerzése⁴⁷, a Magyar Köztársaság szuverenitását, gazdasági és honvédelmi érdekeit veszélyeztető, leplezett törekvések felderítése és elhárítása⁴⁸, a kormányzati tevékenység szempontjából fontos objektumok és a fegyveres erők védelme⁴⁹, valamint az 1978. évi IV. törvényben nevesített egyes bűncselekmények körében, mint az állam elleni és az emberiség ellen elkövetett bűncselekmény, terrorcselekmény, légi jármű hatalomba kerítése, zendülés bűncselekmények⁵⁰. A törvény hatálya kiterjedt a titkosszolgálatok mellett a rendőrségre is.⁵¹

Az átmeneti törvényt a 26/1990. (II. 14.) MT rendelet egészítette ki azzal, meghatározta a törvényben meghatározott feladatok elvégzésére nemzetbiztonsági szolgálatot, az információs szolgálatot, a katonai biztonsági szolgálatot, illetve a katonai felderítő szolgálatot, és meghatározta azok külön feladatait.⁵²

III.2.2. 1994. évi XXXIV. törvény

Az 1990. évi X. törvényt követően a jogalkotó részletesebben is elkezdte szabályozni a titkos információgyűjtést. Szétválasztotta a bűnügyi és nemzetbiztonsági titkos információgyűjtést. A bűnügyi hírszerzés szabályairól a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (továbbiakban: Rtv.) rendelkezett, míg a nemzetbiztonsági hírszerzést a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Nmbtv.) szabályozta.

Az Rtv. bővítette a titkos információgyűjtés kereteit.⁵³ Három csoportba rendszerezte a jogalkotó a leplezett eszközöket, mint engedélyhez nem kötött, ügyészi engedélyhez kötött, valamint bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök. Ezzel megteremtette a törvény a jelenlegi szabályozás alapjául szolgáló rendszerezési alapot.

⁴⁷ 1990. évi X. törvény 2. § (a) pont.

⁴⁸ 1990. évi X. törvény 2. § (b) pont.

⁴⁹ 1990. évi X. törvény 2. § (c) pont.

⁵⁰ 1990. évi X. törvény 2. § (d) pont.

⁵¹ 1990. évi X. törvény 6. §.

⁵² 26/1990. (II. 14.) MT rendelet 2. §.

⁵³ NOVÁK Zsófia-NAGY Ákos: A titkos információgyűjtés és adatszerzés eredményeinek felhasználása a büntetőeljárársban. Belügyi Szemle, 2016/10. szám 102.

A rendőrség a titkos információgyűjtést bűncselekmény elkövetésének megelőzésére, felderítésére, megszakítására, az elkövető kilétének megállapítására, elfogására, körözött személy felkutatására, tartózkodási helyének megállapítására, bizonyítékok megszerzésére - törvény keretei között - titokban információt gyűjthet.⁵⁴ Az eljárás során a beszerzett adatok a bizonyítási eszközként való felhasználásáig titoknak minősültek. Titoknak minősült továbbá a büntetőeljárásban a bizonyítási eszközként való felhasználásáig, továbbá a rendőrséggel együttműködő személy kiléte, az információgyűjtés ténye és technikai részletei is⁵⁵, illetve az információszerzésben érintett természetes és jogi személyek, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek adatai nem hozhatók nyilvánosságra.⁵⁶ ezzel elősegítve az együttműködő személy anonimitásának fennmaradását. Ha a titkos információgyűjtést követően nem indult meg a büntetőeljárás, az ügyésznek jogosult volt arra, az információgyűjtés lezárását követően megismerhesse a gyűjtött adatokat azok megsemmisítéséig, de legfeljebb 2 évig.⁵⁷

⁵⁴ 1994. évi XXXIV. törvény 63. § (1) bekezdés.

⁵⁵ 1994. évi XXXIV. törvény 63. § (2) bekezdés.

⁵⁶ 1994. évi XXXIV. törvény 63. § (3) bekezdés.

⁵⁷ 1994. évi XXXIV. törvény 84. § r) pont.

IV. Titkos információgyűjtés hatályos szabályozásának rendszere

IV.1. Konceptcionális újítások

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) és a hozzá kapcsolódó jogszabályi változások a bűnüldözés és a bűnüldözési célú titkos információgyűjtés korábbi koncepcióját lényegesen átalakítva az előkészítő eljárás büntetőeljárásba történő elhelyezésével, illetve az ügyészség, rendőrség és NAV által végzett, tisztán bűnüldözési célú titkos információgyűjtés átemelésével az ágazati szabályok közül a büntetőeljárás keretei közé teljesen új helyzetet teremtett, új feladatok elé állította a nyomozó hatóságokat és a titkos információgyűjtési jogkörrel rendelkező szerveket.

A Be. hatálybalépésétől tisztán bünfelderítési célú tevékenység alatt a bűncselekmény felderítése, megszakítása, az elkövető kilétének megállapítása, elfogása, bizonyítékok megszerzése, illetve a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése értendő, ezen célok érdekében kizárólag a büntetőeljárás törvényben foglaltak szerint lehet leplezett eszközöket alkalmazni.⁵⁸ Ágazati jogszabályok alapján tisztán bűnüldözési célú titkos információgyűjtés nem folytatható, ez alól egyedül a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Nbtv.) és a nemzetbiztonsági cél prioritása képez kivételt.⁵⁹

A leplezett eszközök működtetéséhez, infrastruktúrájuk fenntartásához szükséges tevékenységek szabályozása megmaradt az ágazati jogszabályokban történik. Az új szabályozás szerint a korábban bűnüldözési céllal alkalmazott titkos információgyűjtő (jelenleg leplezett) eszközöket kezdettől fogva a büntetőeljárás keretei között kell alkalmazni ügyési és bírói garanciális jogkörök mellett, így nagyrészt feleslegessé vált a titkos információgyűjtés eredményének bizonyítékká való átkonvertálása a korábban ezzel járó nehézkes eljárási szabályokkal.⁶⁰

⁵⁸ NYESTE Péter: *A bűnügyi felderítés* (elérhető itt: http://real.mtak.hu/128822/1/Web_PDF_A_bunugyi_hirszerzes_kezikonyve.pdf) (utolsó letöltés: 2022. 02. 22.) 58.

⁵⁹ BÁNÁTI-BELEGI-BELOVICS-ERDEI-FARKAS-KÓNYA: *A büntetőeljárás törvény magyarázata*. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2018. Be. 214. §-hoz.

⁶⁰ NYESTE: *i.m.* 58.

A Be. 206. § (3) bekezdése szerinti „ha az ügyész a titkosan szerzett adatot a büntetőeljárásban bizonyítékként felhasználja” intézmény, amely az adatok felhasználását az ügyész lényegében diszkrecionális döntésétől tette függővé.⁶¹ Az új Be. alapján a leplezett eszközök bűnügyi célú alkalmazása a továbbiakban más, bizonyíték beszerzésére irányuló eljárási cselekményekhez hasonló büntetőeljárási „eszköz”, ami eleve azt a célt szolgálja, hogy a büntetőeljárás elérje a célját. Abban az esetben, ha annak alkalmazására kerül sor, eredménye része lesz az ügyiratoknak⁶², felhasználásáról történő külön döntés szükségtelen, indokolatlan. Egy tanúkihallgatás esetén sem zárható ki annak eredménye az ügyiratok közül.

⁶¹ JANCsó Gábor: *Leplezett eszközök alkalmazása: titkos információgyűjtés az új büntetőeljárási törvényben* (elérhető itt: <http://193.6.216.133/index.php/actahumana/article/view/880/255>) (utolsó letöltés: 2022. 02. 22.) 25.

⁶² 2017. évi XC. törvény 249. §.

IV.2. Leplezett eszközök rendszere

IV.2.1. Leplezett eszközök általános szabályai

A 2017. évi XC. törvény (Be.) meghatározta a leplezett eszközök törvényi fogalmát. A törvényi definíció alapján a leplezett eszközök alkalmazása olyan, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok, a levéltitok és a személyes adatok védelméhez fűződő alapvető jogok korlátozásával járó, a büntetőeljárásban végzett különleges tevékenység, amelyet az erre feljogosított szervek az érintett tudta nélkül végeznek.⁶³ A bűnügyi leplezett eszközök alkalmazására a rendőrség mellett a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (továbbiakban: NAV) bűnügyi szervei is jogosultak.⁶⁴

IV.2.2. Bírói és ügyészi engedélyhez nem kötött leplezett eszközök

A leplezett eszközök ezen csoportját a felderítés tipikus titkos eszközei alkotják. Az eszközöket a Be. 215. § határozza meg. Ezek az informátor alkalmazása, adatgyűjtés, ellenőrzés a cél leplezésével, csapda, a sértett vagy más személy helyettesítése, rejtett figyelés, valamint a dezinformáció.

Ezen eszközöket korábban az Rtv. tartalmazta, eszközeinek szabályrendszerét ezért nem az eljárási törvény, hanem a kriminalisztika jogterülete dolgozta ki. A Be. ezért nem definiálja ezen eszközök meghatározását, helyette inkább csak felsorolja azokat.⁶⁵

A bírói vagy ügyészi engedélyhez nem kötött eszközök alkalmazása elsősorban a rejtett figyelés során történik. A rejtett figyelés során az arra feljogosított szerv titkokban megfigyelést végezhet, információkat gyűjthet, illetve a megfigyelés során észlelteket technikai eszközökkel (pl.: kamera) rögzítheti.⁶⁶

Az informátorok a bűnüldöző hatóságok részére beépülnek egy környezetbe, és a célja, hogy ezáltal minél több információt szerzenek meg az adat csoportról vagy személyről. Lehetséges, hogy az informátor a bűnüldöző szerv beépített embere vagy az informátor egy titkosan együttműködő személy a megfigyelni kívánt környezetből, bizalmi személy. vagy

⁶³ 2017. évi XC. törvény 214. § (1) bekezdés.

⁶⁴ 2/2007. (I. 24.) AB határozat.

⁶⁵ BELOVICS-TÓTH: *Büntető eljárásjog*. HVG-ORAC, Budapest, 2020. 199.

⁶⁶ FARKAS-RÓTH: *A büntetőeljárás*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2018. 296.

fogdaügynök. A Be. nem határozza meg az együttműködés módját, illetve azt sem, hogy ki lehet együttműködő személy.⁶⁷

A csapda egy krimináltechnikai eszköz, amelyet leplezett módon alkalmaznak, célja, hogy egy korábban már feltárt és hasonló módon elkövetett bűncselekmény-sorozat bizonyításával az elkövető leleplezése válik lehetségessé.⁶⁸ Több fajtáját is megkülönbözteti a kriminalisztika tudománya, ezek például a nyomcsapda, vegyszeres csapda, illetve az elektronikus csapda.⁶⁹ A csapda egyik kvázi speciális változata a személy helyettesítése. Ekkor a nyomozó szervek lényegében olyan körülményeket teremtenek, mintha a helyettesítő személy maga lenne a sértett.

A dezinformáció egy speciális leplezett eszköz, amely alkalmazása során valótlan vagy megtévesztő információkat közölnek az érintett személlyel. Alkalmazásának kivételt szab számos helyen a Be. Nem alkalmazható terhelt, valamint a tanú kihallgatása során, illetve bizonyítási cselekmények alatt. Nem tartalmazhat olyan ígéretet, amely nem teljesíthető, előkészítő eljárásban nem alkalmazható dezinformáció⁷⁰, illetve nem minősülhet fenyegetésnek vagy felbujtásnak⁷¹.

IV.2.3. Ügyészi engedélyhez kötött leplezett eszközök

A Be. 216-230. § szabályozza az ügyészi engedélyhez kötött leplezett eszközöket.

Ezek alapján az ügyészi leplezett eszközök:

- a) Fizetési műveletek figyelése
- b) A büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése
- c) Hozzájárulással alkalmazott megfigyelés
- d) Fedett nyomozó alkalmazása
- e) Álvásárlás

A fizetési műveletek figyelésének háttérjogszabálya a 2013. évi CCXXXVII. törvény (továbbiakban: Hpt.), a fizetési műveletek folyamatos ellenőrzését, rögzítését teszi lehetővé. Ennek során a leplezett eszközök alkalmazására feljogosított szerv az ügyészség engedélyével elrendelheti, hogy a pénzügyi szolgáltató meghatározott időszakban a Hpt. alapján jogosult a

⁶⁷ POLT Péter: *Kommentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2021. Be. 215. §-hoz.

⁶⁸ BELOVICS-TÓTH: *i.m.* 199.

⁶⁹ BELOVICS-TÓTH: *i.m.* 199.

⁷⁰ Be. 341. §.

⁷¹ Be. 215. § (8) bekezdés.

fizetési műveletek folyamatos figyelésére.⁷² A fizetési műveletek megfigyelése legfeljebb három hónapra rendelhető el, amely az ügyészség engedélyével egy alkalommal három hónappal meghosszabbítható.⁷³

A büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése a leggyakrabban alkalmazott ügyészi engedélyhez kötött leplezett eszköz. Akkor kerülhet alkalmazásra, ha más módon a nyomozó hatóság nem tud az ügy felderítésében történő előrelépéshez elegendő információt összegyűjteni.⁷⁴ Ez az eszköz egy megállapodás, amelynek az alapja az együttműködés. A feljogosított szerv az ügyészség engedélyével kilátásba helyezi, hogy vele szemben nem fognak büntetőeljárást indítani, illetve a folyamatban lévő büntetőeljárást megszüntetik, azzal a feltétellel, ha az ügy, illetve más büntetőügy felderítésével, bizonyításával összefüggő információkat és bizonyítékokat bocsát rendelkezésre.⁷⁵ A törvény tiltja a megállapodás megkötését abban az esetben, ha a szándékosan elkövetett bűncselekmény halált, maradandó fogyatékoságot vagy súlyos egészségkárosodást okozott.⁷⁶ A megállapodást azonban fel kell bontani, ha a bűnüldöző szerv arról szerez tudomást, hogy a tilalomba ütköző bűncselekményt követett el, abban az esetben viszont, ha a megállapodásban foglaltakat teljesíti, vele szemben büntetőeljárás nem indítható, valamint a meglévő eljárást meg kell szüntetni.

A hozzájárulással alkalmazott megfigyelés az ügyészi engedélyhez kötött leplezett eszközök speciális válfaja, ugyanis meghatározott bűncselekmények elkövetése esetén alkalmazható: uzsora, kapcsolati erőszak, zaklatás, valamint fenyegetéssel megvalósuló bűncselekmény esetén.⁷⁷ A megfigyelésre az ügyészség, valamint a felhívás vagy rábírní törekvés címzettjének írásbeli hozzájárulásával valósulhat meg, ha a bűncselekmény előkészületét (felhívás, rábírní törekvés) a törvény büntetni rendeli.⁷⁸ Legfeljebb negyvenöt napra rendelhető el.

A fedett nyomozó alkalmazásáról a Be. 222. § (1) bekezdése részletesen rendelkezik. Ennek értelmében bünszervezetbe történő beépülés, terrorista csoportba vagy

⁷² BÁNÁTI-BELEGI-BELOVICS-ERDEI-FARKAS-KÓNYA: *A büntetőeljárás törvény magyarázata*. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2018. 305.

⁷³ Be. 216. § (4) bekezdés.

⁷⁴ BÁNÁTI-BELEGI-BELOVICS-ERDEI-FARKAS-KÓNYA *i.m.* 305.

⁷⁵ Be. 219. § (1) bekezdés.

⁷⁶ Be. 219. § (2) bekezdés.

⁷⁷ Be. 220. § (1) bekezdés.

⁷⁸ Be. 220. § (2) bekezdés.

terrorcselekmény feltételeinek biztosításához anyagi eszközt szolgáltató vagy gyűjtő, továbbá terrorcselekmény elkövetését vagy terrorista csoport tevékenységét anyagi eszközök nyújtásával vagy egyéb módon támogató szervezetbe történő beépülés, álvásárlás, rejtett figyelés végrehajtása, a 215. § (7) bekezdése alapján az információ továbbítása, vagy a bűncselekménnyel összefüggő információk és bizonyítékok megszerzése érdekében alkalmazható. Elrendelésének időtartama az igénybevétel céljának eléréséhez szükséges idő, de legfeljebb hat hónap.⁷⁹ A fedett nyomozó speciális eszköz, ugyanis más leplezett eszközzel együtt vagy azok biztosítására is alkalmazható.⁸⁰

A fedett nyomozó beépülése során azt a látszatot kell keltenie, hogy a környezet tagja, ezért munkájának „szükségképpen” része lehet az is, hogy bűncselekményt kell elkövetnie az eredményes munka érdekében. Ezért a fedezett nyomozó nem büntethető az alkalmazása során elkövetett bűncselekmény, szabálysértés vagy közigazgatási bírsággal sújtandó szabályszegés miatt, ha az alkalmazásának eredményességéhez, az alkalmazással elérni kívánt bűnüldözési célhoz volt szükséges és a bűnüldözési érdek jelentősebb, mint a fedett nyomozó felelősségre vonásához fűződő érdek; fedett nyomozó biztonságának biztosítása, leleplezésének megakadályozása érdekében szükséges; más bűncselekmény elkövetésének megelőzése vagy megszakítása érdekében szükséges.⁸¹

Azonban ki kell emelni, hogy a fedett nyomozó nem követhet el olyan bűncselekményt, más életének szándékos kioltását, maradandó fogyatékoságot vagy súlyos egészségkárosodást okozott⁸², illetve mást bűncselekményt elkövetésére nem bírhat rá⁸³. Ezt a pontot az EJEK Teixeira de Castro kontra Portugália ügyében is kiemelte, amely alapján, ha fedett nyomozó bír rá valakit bűncselekmény elkövetésére, az az EJEK 8. cikkének sérelmét okozza.

⁷⁹ Be. 222. § (3) bekezdés.

⁸⁰ BĀNĀTI-BELEGĪ-BELOVICS-ERDEI-FARKAS-KŐNYA *i.m.* 306.

⁸¹ Be. 224. § (1) bekezdés a)-c) pontok.

⁸² Be. 224. § (3) bekezdés.

⁸³ Be. 224. § (4) bekezdés.

IV.2.4. Bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök

A Be. 231. § felsorolja a bírói engedélyhez kötött leplezett eszközöket:

- a) információs rendszer titkos megfigyelése
- b) titkos kutatás
- c) hely titkos megfigyelése
- d) küldemény titkos megismerése
- e) lehallgatás.

A bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök alkalmazása a magánszférába – különösen magánlakáshoz, a levelezési és távközlési titkokhoz való jogba⁸⁴ – történő súlyos beavatkozással történik, ezért különös jelentőséggel bír ezen eszközök alkalmazása során a szükségképpeniség elve. Az Alkotmánybíróság 2/2007. (I. 24.) AB határozata a magánszférához való jogot az emberi méltósághoz való jogból vezette le, ezért ennek védelme nem relativizálható.⁸⁵

Ezen eszközök csak abban az esetben alkalmazhatóak, ha öt évig terjedő vagy annál súlyosabban büntetendő szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekményt követtek el, azonban három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények esetén is lehetséges alkalmazásuk, ha azokat üzletszerűen vagy bűnszövetségben, vagy a Btk. egyes fejezeteiben meghatározott módon követették el.

Az alkalmazásról az ügyész indítványára bíróság dönt, a benyújtástól számított hetvenkettő órán belül, a döntése lehet elutasító, részben engedélyezés vagy teljes engedélyezés. Az ügyészség jogosult százhusz órára elrendelni a leplezett eszközök alkalmazását, ha a késedelem jelentős veszélye fennáll.⁸⁶ Az engedély kilencven napra szól, amely az ügyész indítványára három alkalommal, további kilencven nappal meghosszabbítható.

Garanciális szabályok a hazai szabályozásban is érvényesülnek a Be. 245. § meghatározza mely esetekben kell megszüntetni a leplezett eszközök alkalmazását, illetve a megszüntetés esetén harminc napon belül meg kell semmisíteni a felhasználhatatlan adatokat.

⁸⁴ BELOVICS-TÓTH: *i.m.* 206. oldal

⁸⁵ lásd: 37/2011. (V. 30.) AB határozat.

⁸⁶ BELOVICS-TÓTH: *i.m.* 207. oldal

V. A hazai ítélkezési gyakorlat

V.1. Az Alkotmánybíróság ítélkezési gyakorlata

V.1.1. 15/1991. (IV. 13.) AB határozat

A 15/1991. (IV. 13.) AB határozat a személyes adatok feldolgozásának célhoz kötöttségét hangsúlyozva kiemelte, hogy az általánosságban, készletre történő adatgyűjtés és -tárolás nem tekinthető alkotmányosnak.

V.1.2. 39/1997. (VII. 1.) AB határozat

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ugyanis a bírósági döntéshozatal pusztán formális értelemben vett ellátása nem felel meg az alkotmányossági követelményeknek. A bírói munka alapvető lényege ugyanis, hogy a döntés mérlegelésen és ahhoz kapcsolódóan a döntést megalapozó, azt legitimáló indokoláson alapuljon. A jogviszonyokat eldöntő bírói eljárás ugyanis nem szólhat más szervek elhatározásának formális jóváhagyásáról, vagyis nem lehet más szervek döntéseinek formális megjelenítője.

V.1.3. 24/1998. (VI. 9.) AB határozat

A 24/1998. (VI. 9.) AB határozatban az Alkotmánybíróság kiemelte, hogy az adatvédelemmel szoros összefüggésben álló információs önrendelkezési jog nem korlátozhatatlan, de a korlátozás csak akkor alkotmányos, ha megfelel az Alkotmány 8. §-ából következő feltételeknek.

A személyes adatok továbbítása, kezelése és felhasználása, az adatból új információ előállítása akkor tekinthető az Alkotmány 59. § (1) bekezdésével összhangban állónak, ha az ellenőrizhetőség érdekében garanciákat tartalmaz arra az esetre, amikor ezekre az aktusokra az érintett tudta és beleegyezése nélkül kerül sor.⁸⁷

⁸⁷ ABH 1998. 191, 194.

V.1.4. 47/2003. (X. 27.) AB határozat

Az Alkotmánybíróság a 47/2003. (X. 27.) AB határozatában is kifejtette, hogy adott esetben, ha a feltárt jogi hiányosságok feloldása meghaladja a jogalkalmazó értelmezési kompetenciáját, számos kollízió pedig jogértelmezés útján csak önkényesen, esetlegesen, kiszámíthatatlan módon oldható fel, akkor jogalkalmazói értelmezésnek már nem lehet helye. Ez utóbbi, mármint a jogalkalmazói értelmezés ugyanis csak olyan működőképes jogszabályra épülhet, amely világosan kijelöli az adott jogintézmény célját, alkalmazásának kereteit, szempontjait és rendjét. A pusztán jogértelmezésben jelentkező ellentmondás nyilván nem elégséges ahhoz, hogy sor kerülhessen az Alkotmánybíróság eljárására, azonban a jogi szabályozással szemben alapvető kíváncságot a jogbiztonság, a normavilágosság, kiszámíthatóság követelményeinek megtartása, ezért, ha ebben a körben az Alkotmányban biztosított alapjogok sérelme merül fel, akkor feltétlenül indokolt az Alkotmánybíróság véleménynyilvánítása.

V.1.5. 2/2007. (I. 24.) AB határozat

A leplezett eszközök szabályozásával kapcsolatos legrelevánsabb alkotmánybíróági állásfoglalás a 2/2007. (I. 24.) AB határozat volt. Az Alkotmánybírósághoz egy bírói kezdeményezés és egy indítvány érkezett a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) és a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) egyes, a titkos információgyűjtésre és a titkos adatszerzésre vonatkozó rendelkezései alkotmányellenességének megállapítása és megsemmisítése tárgyában. Az indítványozó ezen kívül a Be. rendelkezéseivel összefüggésben, mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítását is kezdeményezte. Az indítványozó utalt arra, hogy az Alkotmánybíróság a 47/2003. (X. 27.) AB határozatában más jogintézménnyel összefüggésben - az Rtv. 69. § (3) bekezdése a)-h) pontjait a jogbiztonság szempontjából alkotmányosan kifogásolhatónak ítélte. Megítélése szerint a bűnmegelőzési ellenőrzés megsemmisítéséhez vezető alkotmányossági problémák a titkos információgyűjtés engedélyezése kapcsán fokozottan fennállnak.⁸⁸

Az Abh-ban az Alkotmánybíróság elsődlegesen éppen az engedélyezés és ellenőrzés feltételrendszerét találta aggályosnak a jogbiztonság és a magánszféra védelme, illetve az információs önrendelkezéshez fűződő jogoknak a differenciálatlan és hiányos szabályozásból

⁸⁸ 2/2007. (I. 24.) AB határozat 2.1.

eredő, önkényes jogértelmezést lehetővé tévő, s egyben a bizonyítás törvényességére is kiható sérelme miatt.⁸⁹ A határozat további – megsemmisítést tartalmazó, jelen ügyben is releváns rendelkezései azon alapultak, hogy a titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés eredményének felhasználását a jogalkotó a jogbiztonság követelményeivel ellentétesen úgy határozta meg, hogy azok a jogalkalmazó számára parttalan értelmezést tettek lehetővé. Ez a bizonyítás törvényességét érintette, s a tisztességes eljárás sérelmét okozta.⁹⁰

A titkos eszközök alkalmazása alapvetően korlátozza a magán- és családi élet, a magánlakás és levelezés tiszteletben tartásához, s ehhez szorosan kapcsolódva, az információs önrendelkezéshez, az információáramlás szabadságához és a személyes adatok védelméhez való jogot.

Az Alkotmánybíróság az alapjog korlátozásának alkotmányos határait minden esetben a szükségesség-arányosság tesztje alapján vizsgálja. Esetről esetre állapítja meg, hogy a jogszabály meghozatalakor a törvényhozónak volt-e alkotmányosan elismerhető kényszerű oka az alapjog korlátozására és a korlátozás súlya az elérni kívánt céllal arányban áll-e, továbbá a lehetséges eszközök közül a jogalkotó a legenyhébbet választotta-e.⁹¹

Az Emberi Jogok Európai Bírósága a „rejtett nyomozáshoz” kapcsolódó ügyeket az Egyezménynek a magánélet szabadságát védő 8. Cikke rendelkezésein keresztül vizsgálja.⁹² A Bíróság az ítéleteiben rámutatott, hogy a 8. Cikk. 1. bekezdésében garantált jog egy demokratikus társadalomban csak a 2. bekezdésben meghatározott törvényes keretek között, az ott rögzített célokból, a szükségesség igazolása mellett korlátozható.

A törvényesség a Bíróság gyakorlatában nem csupán azt jelenti, hogy a korlátozás lehetséges eseteinek törvényben meghatározottnak kell lennie. „A törvényben meghatározott eset” fogalma alatt értendő, hogy a szabályozásnak meg kell felelnie a jogállamiság elveinek. Minthogy a titkos információgyűjtés szükségképpen kizárja a hatékony jogorvoslat lehetőségét, elengedhetetlenül fontos, hogy az alkalmazást lehetővé tévő eljárási rend kellő garanciát nyújtson az egyén jogainak védelmére. Minderre tekintettel az alkalmazást három szakaszból álló ellenőrzésnek kell alávetni: amikor a beavatkozást elrendelik, mialatt a beavatkozást végrehajtják, miután a beavatkozást befejezték. Az ellenőrzést a végrehajtó hatalomtól független „testületeknek” kell végezni. Elsősorban az állandó, folyamatos és

⁸⁹ 2/2007. (I. 24.) AB határozat IV. 3.5. 3.6.

⁹⁰ 2/2007. (I. 24.) AB határozat V. 2.

⁹¹ 30/1992. (V. 26.) AB határozat; 12/1999. (V. 21.) AB határozat; 18/2000. (VI. 6.) AB határozat.

⁹² 2/2007. (I. 24.) AB határozat V. 2.

kötelező ellenőrzés a garancia arra, hogy a konkrét ügyekben nem sértik meg az arányosság követelményét.⁹³

A jogi szabályozásból világossá kell válnia az ilyen eszközöket alkalmazó hatóság hatáskörének, az intézkedések lényegének, azok gyakorlása módjának. A Bíróság a világos normatartalom követelménye körében arra is rámutatott, hogy a törvényeknek tartalmazniuk kell a beavatkozást indokoló eseteket, körülményeket és a beavatkozás feltételeit. Minimális biztosítékként szerepelnie kell bennük továbbá az érintett személyek körének meghatározására alkalmas feltételeknek, az alkalmazás dokumentálására és a dokumentáció megővésére, valamint megsemmisítésének szabályaira vonatkozó rendelkezéseknek. Az alkalmazásról szóló döntés meghozatala körében pedig a hatóságok nem kaphatnak túl széles mérlegelési jogot.⁹⁴ Az alkalmazás garanciái közé tartozik továbbá, hogy (külső személyek számára) az információkhoz való hozzáférést korlátozni kell.⁹⁵

A titkos eszközök és módszerek alkalmazásával kapcsolatban – az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatát elemezve – az Abh. összefoglalóan megállapította, hogy az alapjogokat szükségképpen súlyosan korlátozó titkosszolgálati eszközök alkalmazásakor is érvényesülnie kell az alkotmányossági kontrollnak és a szükségesség-arányosság követelményének – mégpedig két szinten: a törvényalkotás és a gyakorlati alkalmazás szférájában egyaránt.⁹⁶ A nemzetbiztonsági, közbiztonsági, bűnüldözési célok érvényesülése érdekében a rejtett nyomozás – mint a jogkorlátozás súlyos eszköze – akkor alkalmazható, ha ennek a jogállamiság elveinek megfelelő törvényes feltételei fennállnak.⁹⁷ „A Bíróság a világos normatartalom követelménye körében (...) rámutatott, hogy a törvényeknek tartalmazniuk kell a beavatkozást indokoló eseteket, körülményeket és a beavatkozás feltételeit. Minimális biztosítékként szerepelnie kell bennük továbbá az érintett személyek körének meghatározására alkalmas feltételeknek, az alkalmazás dokumentálására és a dokumentáció megővésére, valamint megsemmisítésének szabályaira vonatkozó rendelkezéseknek. Az alkalmazásról szóló döntés meghozatala körében pedig a hatóságok nem kaphatnak túl széles mérlegelési jogot.”⁹⁸

⁹³ Klass és társai v. Németország, judgment of 06/09/1978. Series A. 28; Malone v. Egyesült Királyság, judgment of 02/08/1984. Series A 82.; Leander v. Svédország, judgment of 26/03/1987. Series A. 116.

⁹⁴ Valenzuela Contreras v. Spanyolország, judgment of 30/06/1998.

⁹⁵ Kopp v. Svájc, judgment of 25/03/1998.

⁹⁶ 2/2007. (I. 24.) AB határozat IV. 2.1.

⁹⁷ 2/2007. (I. 24.) AB határozat V. 2.1.

⁹⁸ 2/2007. (I. 24.) AB határozat V. 2.1.

Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza: A közrend, a közbiztonság, a nemzetbiztonság védelme, mint alkotmányosan elismert államcélok, indokoltá teszik a titkos eszközök és módszerek alkalmazását. Bűnüldözési célból történő igénybevételekre azonban csak kivételesen, ultima ratioként, differenciált szabályozás mellett akkor kerülhet sor, ha a nyílt eljárásban rendelkezésre álló eszközök felhasználásával a bűncselekmény felderítése, az elkövető és a bizonyítékok felderítése kilátástalan. A feltételek fennállását az indítványozónak kellő részletességgel kell alátámasztania, az engedélyezőnek pedig körültekintően kell vizsgálnia. Ezen eljárások szabályozásakor - függetlenül attól, hogy az a titkos információgyűjtésre vagy a titkos adatszerzésre vonatkozik - az Alkotmány rendelkezéseinek maradéktalanul érvényesülniük kell, az eljárás titkos jellege miatt pedig többletgaranciák beépítésére van szükség.

V.1.6. 3269/2012. (X. 4.) AB határozat

A Fővárosi Törvényszék bírója, az eljárás felfüggesztése mellett – az Alkotmánybíróság III/1174- 1/2012. AB számú végzése szerinti felhívására megújított – indítványában a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 206. § (1), (3)–(5) bekezdése, valamint a 206/A. § (3) és (6) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése érdekében fordult az Alkotmánybírósághoz.

Az Abh-ban az Alkotmánybíróság a titkos eszközök és módszerek alkalmazásának jogi szabályozását – az indítványhoz kötöttség kereteit betartva – széles körben, számos jogszabály (Be., Rtv., Jöt, Vám tv. Hör, Ütv, Nbtv, Eht., s néhány további rendelet) több rendelkezése tükrében, a következmények egymásra vetülését is mérlegelve vizsgálta. Jelen indítvány ugyan csak a Be. rendelkezéseit támadja, azok azonban ma is szoros összefüggésben állnak más jogszabályokkal – ami a támadott rendelkezések terminus technicusaiból is egyértelműen megállapítható. A más jogszabályok hatálya alá rendelt, az eljárás proaktív szakaszában alkalmazott titkos információgyűjtés és a már a büntetőeljárás alatt igénybe vett titkos adatszerzés önmagában sem választható el, eredményük összekapcsolását és módját a Be. közvetlenül is szabályozza.

Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban is az alkotmányos büntetőjognak a határozatokban kifejtett tartalmából indult ki, új elemként különbséget téve azonban a nyílt és titkos eljárások között. Ennek keretében leszögezte, „az állam büntető hatalmának gyakorlása során kiindulópont, hogy: a bűncselekmények a társadalom jogi rendjét sértik, s az állam, mint a közhatalom gyakorlója és mint az igazságszolgáltatási monopólium birtokosa köteles a

büntető igény érvényesítésére. Ezt a feladatát csak akkor tudja megfelelően ellátni, ha a büntető igazságszolgáltatásban közreműködő szerveknek a bűnüldözéshez hatékony eszközök állnak rendelkezésére. Demokratikus jogállamban azonban az állam büntető hatalma is korlátozott közhatalmi jogosítvány, ezért a büntető hatalom gyakorlásának intézmény- és eszközrendszere közvetlenül alkotmányos jelentőségű.⁹⁹

A Be. – támadott – további szabályai korlátozottan engedik meg a titkos adatszerzés és a már bírói engedélyhez kötött, bűnüldözési célú információgyűjtés felhasználását is. Kiemelendő, hogy ez önmagában véve is jelentős súlyú garancia, mert a szabályozás lényege szerint ezzel a titkos információszerzés kevésbé szigorú szabályai szerint folytatott eljárás eredménye csak akkor használható fel a konkrét büntetőeljárásban, ha annak feltételei a titkos adatszerzés szigorúbb feltételeivel is kompatibilisek, az összemérés pedig közvetlen bírói kontroll alatt áll. A felhasználásra tehát csak akkor kerülhet sor, ha az engedélyezés feltételei egyben a titkos adatszerzés feltételeinek is megfeleltek, s emellett a titkos információgyűjtést végző szerv a feljelentési kötelezettségének haladéktalanul eleget tett; azaz már a proaktív szakaszban, még a büntetőeljárás elrendelése előtt, az értékelhető információ felmerülésekor teljesítette hivatali kötelezettségét. Ez fontos törvényességi és időbeli korlát, amely a jogbiztonság érvényesülését szolgálja, s ezáltal hozzájárul a tisztességes eljárás érvényesüléséhez is.

A jogbiztonság követelményét az Alkotmánybíróság az Alaptörvény alapján is a jogállamiság részének tekinti, azzal a tartalommal, amelyet korábbi határozatban kibontott. Ennek éppen úgy része az állam intézményvédelmi kötelezettsége, mint a jogalanyok helyzetének kiszámíthatóságára vonatkozó, a jogalkotást és a jogalkalmazást egyaránt érintő, világosan értelmezhető, kiszámítható normatartalom. Az állam büntető hatalmának gyakorlásakor ez a követelmény elsősorban az eljárási garanciák érvényesülése szempontjából kiemelt érték, mely garanciákat a büntetőeljárás lefolytatásával összefüggő jogszabályoknak kell tartalmaznia. A jogbiztonság követelménye azonban továbbra is annak tükrében értelmezendő, hogy a büntető hatalom gyakorlásakor, az ennek teljesítése érdekében eljáró szerveknek a bűnüldözési feladataik teljesítése érdekében alkotmányosan megfelelő, a jogkorlátozás tekintetében az Alaptörvény további rendelkezéseivel, az alapjogok vonatkozásában a szükségesség és arányosság követelményével egyébként összhangban álló

⁹⁹ 14/2004. (V. 7.) AB határozat; 42/2005. (XI. 14.) AB határozat.

hatékony eszközöket kell kapniuk. Az Alaptörvénnyel való összhang megítélése minden esetben az Alkotmánybíróság hatásköre.

Az alkotmányosan nem kifogásolt eszközökkel és keretek között maradó bűnüldözés az állam Alaptörvény szerinti kötelessége is. A titkos eszközök és módszerek tekintetében már az Abh. is arra az álláspontra helyezkedett, hogy önmagában véve ezek léte és szigorú jogszabályi keretek, ellenőrizhető, nyomon követhető és számon kérhető feltételek közé szorított alkalmazása az állami büntetőhatalom gyakorlásának, az eredményes bűnüldözésnek a része. A támadott rendelkezések pedig éppen arra szolgálnak, hogy az alapjogokat tiszteletben tartó, mindenki számára előre kalkulálható keretek közé szorítsák a bűnüldöző hatóságok tevékenységét. Az AB ezen érvek alapján az indítványt visszautasította.

V.1.7. 3026/2017. (II. 17.) AB végzés

Felülvizsgálati kérelmében a titkos információgyűjtés során készült eredeti hangfelvételek meghallgatásának elmaradását kifogásolta. E körben ismételten előadott álláspontja szerint a titkosszolgálati eszközök beszerzése törvénysértő volt és így bizonyítékként való felhasználásuk is törvénysértő. A Kúria a felülvizsgálati indítványt elutasításáról döntött.

Alkotmányjogi panaszát az Abtv. 27. §-ára alapítva elsődlegesen azt állítja, hogy a Kúria és az ítéletábra döntései sértik az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében elismert tisztességes eljárásból fakadó követelményrendszer egyes elemeit. Az indítványozó ezen alapjog sérelmével összefüggésben előadja, hogy az alkotmánybírósági gyakorlatban a tisztességes eljárás követelményei között jelenik meg a „fegyverek egyenlőségének” elve, amely a védekezéshez szükséges adatok, valamint a vád alapjaként szolgáló bizonyítékok megismerésének jogát is felöli. Az indítványozói álláspont szerint e jog az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló büntetőeljárásban azért sérült, mert a titkos információgyűjtés során készített eredeti hangfelvételek meghallgatására nem, csak a hanganyag leírásáról készített jegyzőkönyvek megismerésére és birtoklására nyílt lehetősége.

Az indítványozó alkotmányjogi panaszában e bizonyíték hitelt érdemlőségét vonja kétségbe, valamint ennek megfelelően e bizonyíték bizonyító erejét vitatja. Az Alkotmánybíróság előbbiekben felidézett következetes álláspontja értelmében az ítélező bíróság tényállás megállapítási, bizonyíték értékelési és jogértelmezési szabadságához tartozik, hogy a bizonyítékokat meggyőződése szerint mérlegelje, jogági minősítésüket

illetően szabadon alakíthassa ki álláspontját, valamint ennek megfelelően saját maga dönthessen a tényállás megállapításáról. Az ügyben eljáró bíróság által elfogadott bizonyítékok mérlegelésének esetén felülvizsgálatától pedig az Alkotmánybíróság mindaddig tartózkodik, amíg a jogértelmezés pontosan körülírt, Alaptörvényben védelmezett jogot nem sért.¹⁰⁰

Az indítványozó ehhez képest alkotmányjogi panaszában a bizonyíték felhasználhatóságát meghatározó feltételek fennállását nem vitatja, vagyis nem jelöl meg olyan pontosan körülírt alaptörvény-ellenességet, amely a titkos információgyűjtésből nyert bizonyíték büntetőeljárásban történő felhasználhatóságának megítélését befolyásolhatja vagy megkérdőjelezi. Ennek megfelelően az indítvány a szóban forgó bizonyíték felhasználását érintő alaptörvény-ellenességi kételet nem vet fel. Az indítványozó az alkotmányjogi panaszában az eljáró bíróságok bizonyíték értékelését vitatja, amikor a lehallgatási hanganyag leírásáról készített jegyzőkönyvnek tulajdonított bizonyító erőt vonja kétségbe. Ennek ismételt felülvizsgálatától azonban az Alkotmánybíróság a következetes gyakorlata szerint tartózkodik. Az indítványozói hivatkozás alapján az Alkotmánybíróság rámutat arra is, hogy a tényállás megállapítását és így az indítványozó elítélését nem kizárólag az alkotmányjogi panaszban kifogásolt bizonyíték, hanem számos további bizonyíték megalapozta.¹⁰¹

V.2. A Kúria gyakorlata

V.2.1. Kúria Kfv.I.35.594/2016/24. ügy

A Kúria ítéletének indokolásában kiemelte, hogy a szabad bizonyítás elve nem jelenti azt, hogy a más eljárásban beszerzett bizonyítékok mindenféle jogszabályi kötöttség, jogszerűségi ellenőrzés nélkül szabadon felhasználhatók.¹⁰² Ez különösen igaz az olyan eljárásban beszerzett bizonyítékra, ahol a beszerzés eszközei természetüknél fogva több, az Alaptörvényben rögzített alapjogot sértenek, azaz ezen titkos eszközök és módszerek alkalmazása súlyos beavatkozást jelent az egyén életébe, ezért igénybevételének csupán kivételesen, átmeneti megoldásként lehet helye. A Kúria szerint a perbeli esetben részben titkos információgyűjtés során, részben a nyomozati eljárás során alkalmazott kényszerintézkedések elrendelésével kerültek beszerzésre azok a bizonyítékok, amelyekre az adóhatóság a tényállását alapította. A Kúria szerint eltérően kellett értékelni, hogy

¹⁰⁰ 3250/2016. (XI. 28.) AB végzés, Indokolás [16]}.

¹⁰¹ 3212/2013. (XI. 18.) AB végzés, Indokolás [8].

¹⁰² Kúria Kfv.I.35.594/2016/24.

a begyűjtött bizonyítékokat az adóhatósági eljárásban az eltérő szabályozás okán eltérően kellett-e kezelni és megítélni. A Kúria hangsúlyozta, hogy az elsőfokú bíróság következtetéseit nem mindenben osztja, „mert az elsőfokú bíróság nem tulajdonított jelentőséget az eltérő szabályozásból eredő különbségnek”. A Kúria ítéletében rögzítette, hogy a titkos információgyűjtésre vonatkozó elsőfokú bírósági állásponttal teljes mértékben egyetért, az megfelel az Európai Bíróság döntésében kifejtetteknek.¹⁰³

A Kúria utalt arra, hogy az Európai Bíróság döntéséből is kiviláglik, hogy a bizonyítékok megítélése szempontjából jelentősége van a titkos információgyűjtés során begyűjtött bizonyítékok jogszerűségi felülvizsgálatának.¹⁰⁴ A titkos információgyűjtés kizárja a hatékony jogorvoslat lehetőségét, a bizonyítékok beszerzése jogszerűségének ellenőrzésére csak a büntetőeljárás keretein belül kerülhet sor.¹⁰⁵ Hangsúlyozta, hogy a nyomozási bíró döntése a titkos információgyűjtés eredményének a büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásának lehetőségéről szól, ez az ún. „nyílttá tételi eljárás” még nem elegendő ahhoz, hogy azok az adóhatósági eljárásban szabadon felhasználhatóvá váljanak.¹⁰⁶

Összegezve a Kúria álláspontja az, hogy a titkos információgyűjtés során megszerzett lehallgatási jegyzőkönyvek az eljárásban nem használhatók fel a fentebb kifejtett adóigazgatási és közigazgatási bírósági eljárásban hiányzó garanciális szabályok okán, míg a büntetőeljárás keretében nyomozati cselekmények során begyűjtött levelezések pedig igen, mert a Be.-ben biztosított jogorvoslati jog folytán azok felhasználása nem sérti az uniós jog által biztosított jogokat.¹⁰⁷

¹⁰³ Kúria Kfv.I.35.594/2016/24.

¹⁰⁴ Kúria Kfv.I.35.594/2016/24.

¹⁰⁵ Kúria Kfv.I.35.594/2016/24.

¹⁰⁶ Kúria Kfv.I.35.594/2016/24.

¹⁰⁷ Kúria Kfv.I.35.594/2016/24.

VI. EJEB esetjoga

VI.1. Fogalmi alapvetések

Az 1950-ben elfogadott Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) rendelkezik az Emberi Jogok Európai Bíróságának felállításáról. A Bíróság tagjainak számának meg kell egyeznie a szerződő felek számával. A bírának a legmagasabb erkölcsiséggel, vagy magasbírói hivatal betöltéséhez szükséges képesítéssel kell rendelkezniük, vagy elismert szakértelmű jogásznak kell lenniük. A bírák nem vállalhatnak tisztségükkel összeférhetetlen és pártatlanságukat megkérdőjelező tevékenységet.

Az EJEE az államok önkéntes jogkövetésére épít, ezért is történik a panaszok kivizsgálása az állam szintjén. Az Emberi Jogok Európai Bírósága azon esetekben jut szerephez, mikor a panaszos szerint a részes állam bírósága nem nyújtott megfelelő védelmet emberi jogai megsértése esetén.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága egy nemzetközi bíróság, melynek első ülésszakasza 1959. februárjában volt, így működésének kezdetét is erre az időpontra tehetjük. Székhelyét Strasbourgban található, bírait a részes államok jelölése alapján az Európa Tanács Parlament Közgyűlése választja 9 évre. Feladata eljárni az Emberi Jogok Európai Egyezményében garantált jogok egyéni és államközi keresetekben megjelenő sérelmek ügyében, valamint megfogalmazni a tanácsadói véleményeket.

VI.2. Az EJEE 8. cikkének sérelmének vizsgálata

VI.2.1. Az EJEE 8. cikke

A titkos információgyűjtés az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt egyezmény 8. cikkének hatálya alá tartozik. A 8. cikk 1. bekezdése szerint „mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.” Továbbá az egyezmény rendelkezik arról, hogy e jog gyakorlása egy demokratikus társadalomban, csak a törvényben meghatározott esetekben, nemzetbiztonsági, közbiztonsági okokból, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, közegészség vagy közérkölcök, avagy mások jogainak és szabadságának védelme érdekében korlátozható.

A Bíróság az ítéleteiben rámutatott, hogy a 8. Cikk. 1. bekezdésében garantált jog egy demokratikus társadalomban csak a 2. bekezdésben meghatározott törvényes keretek között, az ott rögzített célokból, a szükségesség igazolása mellett korlátozható.¹⁰⁸ A törvényesség a Bíróság gyakorlatában nem csupán azt jelenti, hogy a korlátozás lehetséges eseteinek törvényben meghatározottnak kell lennie. „A törvényben meghatározott eset” fogalma alatt értendő, hogy a szabályozásnak meg kell felelnie a jogállamiság elveinek. Minthogy a titkos információgyűjtés szükségképpen kizárja a hatékony jogorvoslat lehetőségét, elengedhetetlenül fontos, hogy az alkalmazást lehetővé tévő eljárási rend kellő garanciát nyújtson az egyén jogainak védelmére.¹⁰⁹

Ezen tényekre tekintettel tekintettel az alkalmazást három szakaszból álló ellenőrzésnek kell alávetni: amikor a beavatkozást elrendelik, mialatt a beavatkozást végrehajtják, miután a beavatkozást befejezték. Az ellenőrzést a végrehajtó hatalomtól független „testületeknek” kell végezni. Elsősorban az állandó, folyamatos és kötelező ellenőrzés a garancia arra, hogy a konkrét ügyekben nem sértik meg az arányosság követelményét.

Határozataiban a Bíróság rámutatott azokra a követelményekre, amelyeket a titkos eszközök használatára vonatkozó szabályozásnak minimálisan ki kell elégítenie. Kiemelte, hogy éppen azért, mert az alapjogokba történő beavatkozás titkos, s mert az ilyen eszközök használata a végrehajtó hatalomnak „beláthatatlan” lehetőségeket ad, elengedhetetlen, hogy

¹⁰⁸ 2/2007. (I. 24.) AB határozat 2.1. pont.

¹⁰⁹ 2/2007. (I. 24.) AB határozat 2.1. pont.

már maguk az eljárások kellő garanciát nyújtsanak az egyén jogainak érvényesítésére. Ez pedig megkívánja, hogy az államok hangsúlyt helyezzenek a precíz és részletes, követhető, az állampolgárok számára is hozzáférhető szabályok megalkotására. A jogi szabályozásból világossá kell válnia az ilyen eszközöket alkalmazó hatóság hatáskörének, az intézkedések lényegének, azok gyakorlása módjának. A Bíróság a világos normatartalom követelménye körében arra is rámutatott, hogy a törvényeknek tartalmazniuk kell a beavatkozást indokoló eseteket, körülményeket és a beavatkozás feltételeit. Minimális biztosítékként szerepelnie kell bennük továbbá az érintett személyek körének meghatározására alkalmas feltételeknek, az alkalmazás dokumentálására és a dokumentáció megővésére, valamint megsemmisítésének szabályaira vonatkozó rendelkezéseknek.

VI.2.2. Big Brother Watch kontra Egyesült Királyság ügy

2013-ban Edward Snowden az amerikai N.S.A. alkalmazottja olyan információkat szivárogtatott ki a nyilvánosság számára, amelyek felfedték, hogy az Amerikai Egyesült Államok, illetve a világ számos kormánya széleskörű lehallgatási technikákat alkalmaz a lakossága megfigyelése céljából. A nyilvánosság így szerzett tudomást arról, hogy az Egyesült Királyság olyan tömeges megfigyelési programmal rendelkezett (TEMPORA), amely lehetővé tette, hogy tekintélyes mennyiségű személyes információt szerezzenek az adott személy beleegyezése vagy tudta nélkül. A lehallgatások során a személyek magánbeszélgetéseit, valamint meta adatait is tartalmazta. Ezeket az információkat a brit hírszerzés nem csupán saját használatra, hanem az N.S.A. számára is hozzáférést biztosított a megszerzett adatokhoz.

Négy civil szervezet kérelmező ezért az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult, az Egyezmény 8. cikkének sérelmére hivatkozva. Az állam által az állampolgároktól begyűjtött nagy mennyiségű adatok megszerzése és feldolgozása beavatkozik az Egyezmény 8. cikk által biztosított magánélethez való joghoz. Ez az eljárás az állam részéről viszont lehet jogszerű, ha megfelelő garanciákat biztosít, mint kielégítően precíz jogszabályok alkalmazása, a megszerzett információ mennyisége időbeli és földrajzi tényezők által korlátozott, valamint ezen információk kizárólag megalapozott gyanún alapszik, valamint a szükségszerűség követelményének megfelel. A 8. cikk védelmét a szerződő államnak akkor is biztosítani kell, ha idegen állam részére szolgáltat vagy idegen államtól kérvényez adatokat.

Az ügyben az EJEB megállapította az Egyezmény 8. cikkének, valamint az Egyezmény 10. cikkének sérelmét. A Bíróság megállapította ítéletében, hogy az

állampolgárok kommunikációjának lehallgatása során megszerzett adatok „felfedhetik az üzenetküldő személyazonosságát és földrajzi helyzetét, valamint a kommunikációs eszközt, amelyen keresztül az üzenetet küldték, amely tények, illetve a közösségi oldalak használata, valamint internetes keresési előzményei alapján a megfigyelt személy életének minden szeglete nyilvánossá válik”.¹¹⁰

Az ítélet jelentőséget emeli továbbá, hogy biztosítékokat határozott meg a megszerzett információk felhasználásával kapcsolatban. Kiemelte, hogy a megfelelő a megfelelő védelmi szint eléréséhez az esetjog fejlesztése szükséges, valamint „end-to-end” biztosítékok alkalmazása. A konkrét eset vizsgálata mellett a titkos információgyűjtéssel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatát is áttekintette. Ennek összegzésében – az előzőekben ismertetett szempontrendszer hangsúlyozásán túl – megállapította, hogy a bírói felhatalmazás egy fontos garanciális elem lehet a titkos felderítések kapcsán, de önmagában nem garantálja, hogy az adott szabályozás minden tekintetben összhangban áll az Egyezmény 8. cikkével.¹¹¹

VI.2.3. Centrum för Rättvisa kontra Svédország ügy

Az ügy kapcsolódik a Big Brother Watch kontra Egyesült Királyság ügghöz, a tárgya a lehallgatások jogi felülvizsgálata volt. Az ügy alap tényállása szerint 2008-ban nyújtották be a svéd titkosszolgálati törvényt a svéd parlament (Riksdag) elé. A törvény jogi kötelezettséget írt elő a telekommunikációs szolgáltatók számára, hogy valamennyi kommunikációt, amely Svédország határain túlra, vagy onnan érkezik, „gyűjtőpontokra” irányítsák, amely alapján a feladó vagy címzett belföldi földrajzi helyzete meghatározható. A törvény tartalmazott biztosítékokat az állampolgárok magánélethez való joga védelmében. Korlátozott hozzáférést biztosított a svéd hírszerzési ügynökségek (FRA) részére, az információgyűjtést nyolc meghatározott esetkörhöz kötötte, előzetes bírói engedély szükséges az adatok gyűjtéséhez.

A kérelmezők a törvény az Egyezmény 8. cikkének megsértésére hivatkoztak, miszerint a törvény megsértette a svéd állampolgárok magánélethez való jogát. A Centrum för Rättvisa egy nonprofit alapítvány volt, amely működése során gyakran bonyolított le külföldre hívásokat, emaileket, faxokat, amely kommunikáció jelentős része érzékeny adatokat is tartalmazott az alapítványról, akik ezt sérelmesnek találták. A civil szervezet nem merítette ki a belföldi jogorvoslati lehetőségeket, azonban az EJEB ennek ellenére befogadta a

¹¹⁰ Big Brother Watch kontra Egyesült Királyság (58170/13, 62322/14 és 24960/15. sz.) ügy.

¹¹¹ CSIZNER Zoltán: *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának titkos felderítést érintő gyakorlata*. Belügyi Szemle 2021/4. szám 662.

kérelmet arra hivatkozva, hogy a megfigyelési eszközök titkossága ne eredményezze, hogy azt ne lehessen vitatni, illetve, hogy azokat a hazai bíróságokon kívül, az EJEB vagy EUB is elbírálhassa. A befogadhatóság kérdésében a Bíróságnak dönteni kellett arról, hogy a szervezetet „áldozatnak” tekinti-e. A Bíróság a korábban kimunkált esetjoga alapján létrehozott elfogadhatósági tesztjére hivatkozott, amely alapján akkor elfogadható a kérelem, ha a kérelmezőt vagy a csoport tagját a megfigyelés érintheti, a Bíróság megvizsgálja, a hazai jogorvoslati fórumok meglétét.¹¹² Az EJEB a törvényt in abstracto, azaz teljes egészében vizsgálta, mert álláspontja szerint az egész társadalom jogait érintheti a jogszabály.¹¹³

Ezt követően a Bíróság megvizsgálta, hogy az Egyezményben meghatározott alapjogok korlátozása jogszerű volt-e. Az alapjog korlátozásához három feltételnek kellett megfelelnie a jogszabálynak:

1. Jogszerűség kérdése

Abban az esetben tekinthetünk egy alapjog-korlátozást jogszerűnek, ha megfelel az előreláthatóság követelményének. E követelmény azt jelenti, hogy az állampolgároknak rendelkezniük kell valamekkora mértékű (mindenképpen korlátozott, a leplezett eszközök természetéből fakadóan) előreláthatósággal, hogy melyek azok a cselekmények, illetve körülmények, amelyek miatt az állampolgárt megfigyelhetik. Ezt az előreláthatóságot jelen esetben pontos, átlátható és kiszámítható jogszabályok alkotásával lehetséges elérni. Jelen kérelemben a Bíróság azt állapította meg, hogy a svéd titkosszolgálati törvény kiszámítható és pontos jogszabályi környezetet teremtett, amely lehetővé teszi az előreláthatóságot a svéd állampolgárok számára.

2. Jogszerű cél elérése

Ellenkérelmében a svéd kormány jogszerű cél eléréseként a közbiztonságot, valamint a nemzetbiztonságot jelölte meg. A Bíróság álláspontja világos volt abban, hogy minden állam szuverén hatáskörébe tartozik annak meghatározása, hogy milyen tényezők jelentek veszélyt annak nemzetbiztonságára. Az ítéletben ezért a tömeges megfigyelés jogszerűségnek kérdéséről nem döntött az EJEB, mert ez a szerződő államok jogalkotásába tartozó kérdés. A Bíróság megállapította a jogszerű célt.

3. Szükségesség tesztje

¹¹² Roman Zakharov kontra Oroszország ügyben, valamint a Kennedy kontra Egyesült Királyság ügyben kimunkált joggyakorlat alapján.

¹¹³ Centrum för Rättvisa kontra Svédország (35252/08) sz. ügy 154. §.

Az FRA törvény pontosan meghatározta a megfigyelési technikák alkalmazásának ügycsoportjait, amelyek a törvény taxatív módon határozott meg. A svéd jogalkotó megfelelő eljárási garanciákat fektetett le a törvényben az állampolgárok védelmében, mint az a személyes adatok megfelelő, zártkörű kezelése, az információszerzés engedélyének időtartama nem haladhatja meg a hat hónapot, illetve az időtartam kapcsán egyértelmű megállapítja azokat a feltételeket is, amikor a lehallgatás nem folytatható. Az eljárás kizárólag a Svéd Hírszerzési Bíróság előzetes engedélyével folytatható le, illetve megfelelő jogorvoslatok biztosítása (pl.: egyéni panasz benyújtása az ombudsman felé vagy az igazságügyi kancellár felé).

Összeségében a Bíróság nem állapította meg az Egyezmény 8. cikkének sérelmét, a törvényt pedig egyenes „mintatörvénynek” titulálta, amely például szolgálhat a többi részes állam részére.

VI.2.4. Malone kontra Egyesült Királyság ügy

Az ügy tényállásában James Malone gazdaság vádja alól felmentett gyanúsított volt, akivel szemben telefon lehallgatást is alkalmaztak, melynek eredménye a büntetőeljárásban felhasználásra került. Az EJEB – amellet, hogy elismerte a különleges eszköz alkalmazásának adott feltételek megléte esetén történő szükségességét – azért marasztalta el az Egyesült Királyságot, mivel az eljárás jogi szabályozása nem volt kellően átlátható, a több jogszabályban leírt feltételek és eljárási rend nem biztosították a terhelt azon jogát, ami alapján előre láthatta tetteinek lehetséges vonzatait.¹¹⁴

Az EJEB ítéletében megállapította, hogy a brit hatóságok a titkos felderítésük során megsértették a 8. cikkelyt.

VI.2.5. Zoltán Varga kontra Szlovákia ügy

Az ügy alap tényállása szerint Varga Zoltán a felvidéki „Gorillák” nevű bűnszervezet vezetője volt, akivel szemben a szlovák titkosszolgálat (SIS) titkos lehallgatást rendelt el.

A Bíróság ítéletében megvizsgálta a titkos megfigyelési eszközök implementálását az SIS részéről. A vizsgálat során megállapította az alkalmazott jogszabályok egyértelműségének hiányát, a már meglévő jogszabályok hiányát, illetve az európai uniós követelmények átültetésének hiányosságait, amely helyzet a titkosszolgálatok részére

¹¹⁴ CSIZNER *i.m.* 659.

„gyakorlatilag korlátlan hatalommal felérő mérlegelési jogkört ruházott”¹¹⁵, illetve annak „önkényes beavatkozásaival szemben a jogállamiság követelményének megfelelő védelmi intézkedéseket”.¹¹⁶ Ezen tények alapján a Bíróság megállapította az Egyezmény 8. cikkének (2) bekezdésének sérelmét.

VI.2.6. Hambardzumyan kontra Örményország ügy

A kérelmező egy örmény büntetésvégrehajtási intézet női részlegének helyettes vezetője volt. 2010-ben egy elítélt azt jelentette az Örmény Szervezett Bűnözés Elleni Hivatal részére, hogy a helyettes vezető kenőpénz fizetése esetén elintézi a rab számára, hogy egy jobb felszereltséggel rendelkező börtönbe szállíttatja át. Ennek okán a hivatal leplezett megfigyelést indított a kérelmezővel szemben. A leplezett eljárás keretében telefonos egyeztetést folytattak le a felek között, amely során Hambardzumyan beleegyezett a vesztegetés elfogadásába, és egy személyes találkozó keretében átvette az általa kért pénzösszeget. Az átvételről hang-, valamint képi felvétel is készült, amelyet követően a rendőrség letartóztatta őt.

A kérelmező a hazai bíróságok előtt indítványozta, hogy zárják ki a leplezett eljárás során készült hangfelvételeket, mert a megfigyelést elrendelő határozatban nem nevezték meg őt, mint az eljárás alanyát. Érvelése szerint az elrendelő végzés bármely személy megfigyelésére alapot adhatott volna, illetve az eljárás az Alkotmány 22. §-ba ütköző volt, amely alapján tilos a jogszerűtlenül beszerzett bizonyíték felhasználása.¹¹⁷ Az elsőfokú bíróság bűnösnek találta vesztegetés elfogadásának büntetében, és kilenc év szabadságvesztést szabott ki a nőre. A másodfokú bíróság helybenhagyta az elsőfokú bíróság ítéletét, ezt követően pedig a Legfelsőbb Bíróság is.

Ezt követően a kérelmező az EJEB-hez fordult, amely kérelmét alaposnak találta. Ítéletében megállapította, hogy a megfigyelést engedélyező parancs nem tartalmazta annak a személynek a nevét, akivel szemben a rendőrség megfigyelés elrendelését alkalmazta, illetve akként hallgatták le a kérelmezőt, hogy a parancs kifejezetten rendelkezett volna az alkalmazandó intézkedések pontos meghatározásáról. A Bíróság megállapította, hogy ezen hiányosságok mellett nem szabadott volna a bíróságnak az intézkedést engedélyezni, olyan körülmények mellett, amelyek annak tartalmára, valamint az intézkedés alanyának

¹¹⁵ Zoltán Varga kontra Szlovákia (58361/18 sz.) ügy 162. §.

¹¹⁶ Zoltán Varga kontra Szlovákia (58361/18 sz.) ügy 162. §.

¹¹⁷ Hambardzumyan kontra Örményország ügy (43478/11. sz.) 23. §.

meghatározása körében nem rendelkezett pontosan, helyet hagyva spekulációnak és feltételezéseknek.¹¹⁸ Ezek alapján úgy ítélte meg a Bíróság, hogy a titkos megfigyelés nem állt „megfelelő jogi szupervízió”¹¹⁹ alatt, ezért a Bíróság megállapította az örmény hatóságoknak az Egyezmény 8. cikkének (2) bekezdésének sérelmét.

¹¹⁸ Hambardzumyan kontra Örményország ügy (43478/11. sz.) 65. §.

¹¹⁹ Hambardzumyan kontra Örményország ügy (43478/11. sz.) 66. §.

VI.3. Az EJEE 6. cikkének sérelmének vizsgálata

VI.3.1. AZ EJEE 6. cikke

Az EJEE 6. cikke a tisztességes eljáráshoz való jogot tartalmazza. A 6. cikk (1) bekezdésben az egyezmény konjunktív felsorolást tartalmaz az alapjog legfontosabb elemeiről: tisztességes és nyilvános tárgyalás tartása; ésszerű időn belül; törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság által; végül pedig az eljárásban meghozott ítéletet nyilvánosan kell kihirdetni. A cikk a jogállamiság követelményét jeleníti meg, amely alapján minden társadalom és állam létrejön, valamint működik.¹²⁰ A statisztikák szerint a 6. cikk az a része az egyezménynek, amelyre a legtöbbet hivatkoznak a felek EJEB előtt.¹²¹ Ugyanakkor a feleken kívül (felperes és alperes) más személyek nem hivatkozhatnak a cikkre, az ő esetükben a bíróság csak garantálja a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülését a teljes eljárás folyamatában.

VI.3.2. Teixeira de Castro kontra Portugália ügy

A kérelmező Francisco Teixeira de Castro portugál állampolgár. 1992. december 31-én letartóztatták, amint két civilben lévő rendőrnek próbált 20 gramm heroint eladni. V. S. közvetítésével keresték meg, akit alkalmi kábítószer-kereskedelemmel gyanúsítottak, amit saját fogyasztása fedezése érdekében üzött. Remélték, hogy V. S. elvezeti őket a szállítójához.

A kérelmezőt ugyanezen a napon az elsőfokú bíróság vizsgálóbírója előzetes letartóztatásba helyezte. 1993. január 29-én kérte szabadlábra helyezését azon az alapon, hogy fogva tartása jogellenes. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye 3., 6. és 8. cikkeire hivatkozott, azt állítva, hogy rábírták bűncselekmény elkövetésére. A vizsgálóbíró 1992. február 16-i határozatát, amely a kérelmet elutasította, 1993. április 21-én helyben hagyta a fellebbviteli bíróság.

1993. december 6-án a Santo Tirso-i elsőfokú bíróság a kérelmezőt bűnösnek találta, és hat év szabadságvesztésre ítélte. A kérelmező fellebbezett a Legfelsőbb Bírósághoz, ahol az 1994. május 5-i ítélettel elutasították. A bíróság azon a véleményen volt, hogy a rendőrök a

¹²⁰ RÓNAI Orsolya: *Az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikk 1. bekezdésének általános áttekintése az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatára tekintettel*. Debreceni Jogi Műhely, 2014. évi (XI. évfolyam) 1–2. szám (2014. június 30.). 1.

¹²¹ RÓNAI: *i.m.* 1.

jogszabályok keretei között cselekedtek, és hogy magatartásuk nem zárta ki, hogy bizonyítékaikat figyelembe vegyék.

A kérelmező panasza szerint nem volt része tisztességes tárgyalásban, ami megsértette az Egyezmény 6. cikkének 1. pontját. Állítása szerint az Egyezmény 3. cikkét (a kínzás tilalma) és 8. cikkét (jog a magán- és családi élet tiszteletben tartásához) szintén megsértették. Teixeira de Castro sérelmezte, hogy nem volt része tisztességes tárgyalásban, ugyanis civil ruhás rendőrök hívták fel annak a bűncselekménynek az elkövetésére, amelyért később elítélték.

A Bíróság emlékeztetett rá, hogy a bizonyítékok elfogadhatóságáról elsősorban a nemzeti jognak kell rendelkeznie, és főszabály szerint a nemzeti bíróságok feladata az eléjük terjesztett bizonyítékok mérlegelése. A Bíróság feladata az Egyezmény alapján annak biztosítása, hogy az eljárás egésze, így a bizonyítékok beszerzésének módja is, tisztességes legyen.¹²² Az Egyezmény nem zárta ki, hogy a büntetőeljárás nyomozati szakaszában, amennyiben az a bűncselekmény természetéből következik, olyan forrásokra alapozzanak, mint például a névtelen informátor. Azonban nyilatkozataik felhasználása a bíróság által a tárgyalás során már más megítélés alá esik.¹²³

A fedett titkos ügynökök alkalmazását korlátozni kell, és garanciákkal kell megerősíteni még az olyan esetekben is, amelyek a kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatosak. A tisztességesség követelményét, amit a 6. cikk testesít meg, minden fajta bűnügyben érvényesíteni kell, a legegyszerűbben éppúgy, mint a legbonyolultabban. A közérdek nem igazolhatja a rendőri felbujtás útján szerzett bizonyítékok felhasználását.¹²⁴

A Bíróság előtt lévő ügyben azt kellett eldönteni, hogy a két rendőr tevékenysége túlment-e azon, amit a fedett titkos ügynök tesz. A Bíróság megállapította, a kormány nem állította, hogy a rendőrök a bíró által elrendelt és felügyelt kábítószer-ellenes akció részeként léptek volna fel.¹²⁵ Arra sincs adat, hogy az illetékes hatóságoknak jó okuk lett volna

¹²² <https://kuria-birosag.hu/hu/ejeb/teixeira-de-castro-portugalia-elleni-ugye-2582994> (utolsó letöltés: 2022. 05. 22.).

¹²³ CSIZNER *i.m.* 660.

¹²⁴ Teixeira de Castro kontra Portugália ügy (elérhető itt: <https://kuria-birosag.hu/hu/ejeb/teixeira-de-castro-portugalia-elleni-ugye-2582994>) (utolsó letöltés: 2022. 05. 22.).

¹²⁵ Teixeira de Castro kontra Portugália ügy (elérhető itt: <https://kuria-birosag.hu/hu/ejeb/teixeira-de-castro-portugalia-elleni-ugye-2582994>) (utolsó letöltés: 2022. 05. 22.).

feltételezni, hogy a kérelmező kábítószer-kereskedő; éppen ellenkezőleg, büntetlen előéletű volt, és nem volt ellene folyamatban nyomozás. A rendőrök nem ismerték, hiszen csak két másik személy közvetítésével kerültek vele kapcsolatba. Ráadásul a kábítószer nem a kérelmező házában volt; egy másik személytől kapta, aki pedig egy harmadiktól szerezte.

A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a két rendőr tevékenysége túlment a fedett titkos ügynök tevékenységén, mert ők provokálták ki a bűncselekmény elkövetését, és semmi nem utal arra, hogy azt beavatkozás nélkül is elkövettem volna. Ez a beavatkozás, és ennek felhasználása a sérelmezett büntetőeljárás során azt jelentette, hogy a kérelmezőt már a kezdetektől megfosztották a tisztességes tárgyaláshoz való jogától.¹²⁶ Következésképpen megsértették a 6. cikk 1. pontját.

VI.3.3. Lüdi kontra Svájc ügy

Az Emberi Jogok Európai Bírósága a Lüdi kontra Svájc ügyében megállapította, hogy "az ügynökként működő rendőrtisztviselő tárgyaláson történő kihallgatásának mellőzése, jelentésének bizonyítékként történő felhasználása a védekezés jogát jelentősen korlátozza és sérti a tisztességes tárgyalás elvét; sérti az Egyezmény 6. cikkének 3/d. paragrafusát, az 1. paragrafusával összefüggésben."¹²⁷ A bíróság azt is kimondta, hogy sem a telefonbeszélgetések lehallgatása, sem a fel nem tárt ügynök közreműködése az adott esetben nem sérti az Egyezmény 8. cikkét.¹²⁸

Az ügyben tényként az volt megállapítható, hogy a terhelt azt tervezte, hogy kábítószerértékesít Svájcban, ezért a nyomozó hatóság elrendelte a telefonbeszélgetéseinek lehallgatását. A rendőrhatalóság megbízta egyik tisztviselőjét, hogy mint esetleges kokain vásárló jelentkezzen a terhelnél. Közöttük számos telefonbeszélgetés zajlott le, melyek során az ügynök sürgette a folyamodott az ügylet lebonyolítására. Lüdi a kokain vásárlás céljára több lépést tett, külföldre utazott, igyekezett pénzt szerezni, esetleges eladókkal létesített kapcsolatot. Öt alkalommal találkozott az ügynökkel személyesen, aki a kilétét nem fedte fel a kokain eladása tárgyában. 1984. augusztus 1. napján letartóztatták jogellenes kábítószer-értékesítés vádjával."¹²⁹

¹²⁶ Teixeira de Castro kontra Portugália ügy (elérhető itt: <https://kuria-birosag.hu/hu/ejeb/teixeira-de-castro-portugalia-elleni-ugye-2582994>) (utolsó letöltés: 2022. 05. 22.).

¹²⁷ ÍH 2012.107: Fővárosi Ítéletábra 3. Bf. 53/2011/6.

¹²⁸ Lüdi kontra Svájc ügy 15/06/1992.

¹²⁹ Lüdi kontra Svájc ügy 15/06/1992.

Az eljárás során „a rendőrség tisztviselője névtelensége védelme céljából”¹³⁰ a bíróság elutasította tanúként meghallgatását, arra az álláspontra helyezkedett, hogy az általa készített jelentésből és az ügynöki közbeavatkozás szalagjaiból megállapítható, hogy a folyamodó – függetlenül az ügynök részvételétől – jelentős mennyiségű kábítószer szolgáltatása ügyében tevékenykedett.”¹³¹

A bíróság megállapította, hogy a titkos ügynök működése önmagában nem tekinthető az Egyezmény értelmében a magánéletet érintőnek, mivel az alkalmazása 2 kg, majd 5 kg eladásával összefüggésben történt és a letartóztatás volt a cél. Ugyanakkor a bizonyítékok előterjeszthetőségének a megítélése és azok értékelése tekintetében sérült az Egyezmény 6. cikke 1. és 3/d. bekezdései.¹³² E körben nem hagyható ugyanis figyelmen kívül, hogy az adott ügyben nem egy névtelen tanú vallomása alapján történt a bűnösség megállapítása, hanem az ügynöknek, mint "felesküdtött rendőrtisztviselőnek" az írott jelentése, valamint a vádlott beismerése és a vádlott-társ nyilatkozata alapján. Az eljárás során azonban sem a vizsgáló bíró, sem a tárgyaló bíró, sem a fellebbezési bíró nem volt hajlandó arra, hogy a kérdéses ügynököt meghallgassa és szembesítse a vallomásában foglaltakat Mr. Lüdi állításaival, aki kevesebb mennyiséget és kisebb összegeket ismert el beismerő vallomásában.¹³³

Az eljárás során lehetőség lett volna arra, hogy a tanúnak a meghallgatása védekezés jogának sérelme nélkül olyan módon történjék meg, hogy az ügynöki mivolta ne kerüljön a nyilvánosság előtt feltárára és a jövőben is a hatóságok rendelkezésére állhasson hasonló ügyekben. Ezzel a rendőrhatóságok törvényes érdekei sem szenvedtek volna sérelmet a kábítószer eladási ügyek feltárása vonatkozásában. A névtelen ügynök meghallgatásának mellőzése a védekezés jogának olyan jelentős korlátozása volt, ami miatt az eljárás nem volt tisztességes, és megvalósította a 3. cikk 3/d. paragrafusának megsértését, összefüggésben az 1. paragrafussal”.¹³⁴

Az ítéletábra az általa elbírált ügy tekintetében párhuzamot vont a fedett nyomozó tekintetében az emberi jogi bíróság által kifogásolt eljárással.¹³⁵ A magyar eljárási törvény sem ad törvényes lehetőséget a fedett nyomozó meghallgatására, s a másodfokú bíróság álláspontja szerint ezen tevékenységével kapcsolatban más személy tanúkénti kihallgatására

¹³⁰ Lüdi kontra Svájc ügy 15/06/1992.

¹³¹ Lüdi kontra Svájc ügy 15/06/1992.

¹³² BAKONYI Mária: *A leplezett eszközök megítélése az EJEB joggyakorlatában* (elérhető itt: <http://ugyeszeklapja.hu/?p=810>) (utolsó letöltés: 2022. 02. 22.).

¹³³ ÍH 2012.107: Fővárosi Ítéletábra 3. Bf. 53/2011/6.

¹³⁴ ÍH 2012.107: Fővárosi Ítéletábra 3. Bf. 53/2011/6.

¹³⁵ BAKONYI i.m.

sem kerülhet sor. Ilyen körülmények között tehát az ügyésznek ez okból is észlelnie kellett volna e cselekmény kapcsán, hogy a vádlottal szemben a fedett nyomozó "tanúként" felhasználása nem tekinthető tisztességes eljárásnak. Ennek kihatását a tekintetben kellett volna vizsgálni, hogy ilyen tevékenység eredményeként van-e lehetőség törvényes vád emelésére.

VI.3.4. Van Mechelen és társai kontra Hollandia ügy

A kérelmezőket (4 személy) elítélése fegyveres rablás elkövetésével vádolta meg a holland rendőrség. Számos rendőrtisztet idézett a bíróság tanúként, azonban a személyazonosságukat nem fedték fel és nem idézték őket a tárgyalásra. Az ítélet elleni fellebbezésben a védelem kérte, hogy a rendőrtisztviselőket idézzék a tárgyalásra. A fellebbviteli bíróság valamennyi tanút megidézte: összesen húsz tanút hallgattak ki, ezek közül tizenegynek a nevét nem közölték a védelemmel. A tizenegy tanút a vizsgálóbíró irodájába idézték meg, míg a védelem és a vád képviselői elkülönített helyiségben tartózkodtak.

A kérelmezők sérelmezték, hogy a velük szemben marasztaló ítélet elsősorban azon rendőrtisztek vallomáson alapult, akik nevét nem fedték fel, illetve nem hallgathatták meg nyilvánosan, ezért véleményük szerint sérült a tisztességes tárgyaláshoz való joguk.

A bizonyítékok elfogadhatósága elsősorban a nemzeti jog általi szabályozás tárgyát képezi, és főszabály szerint a nemzeti bíróságok feladata az előttük álló bizonyítékok értékelése. A Bíróságnak a maga részéről meg kell vizsgálnia, hogy az eljárás egésze, beleértve a bizonyítékok készítésének módját is, tisztességes volt-e.¹³⁶ Ebben az összefüggésben a Bíróság feladata nem annak megállapítása, hogy bizonyos bizonyítékokat jogellenesen szereztek-e be, hanem annak vizsgálata, hogy az ilyen "jogellenesség" az Egyezmény által védett más jog megsértését eredményezte-e.

A Bíróság kiemelte, hogy valamennyi bizonyítékot főszabály szerint ismertetni kell a vádlott jelenlétében tárgyaláson, hogy kontradiktórius eljárás keretében, reagálhasson arra. Vannak kivételek ezen elv alól, de a vádlott számára minden körülmények között biztosítani kell azt a jogot, hogy adekvát és megfelelő lehetőséget kapva érdemben vitathassa vagy kérdezhesse a tanút, vallomása megtétele vagy az eljárás későbbi szakaszában.

A Bíróság ítéletében rámutatott, hogy az anonim tanúk által tett vallomások bizonyos esetekben felhasználhatóak, de a védelem számára fellépő egyenlőtlenség miatt kellő

¹³⁶ Van Mechelen és társai kontra Hollandia ügy 1997. április 23. 50. §

mértékben kell ellensúlyoznia az eljáró igazságügyi hatóságoknak. Az ítéletnek nem alapulhat részben vagy teljes mértékben anonim tanúvallomásokon. Az EJEB bírái továbbá nem található meggyőző indokot arra nézve, hogy a vallomást tett rendőröknek miért kellett inkognitóban maradnia, ezzel elvéve a védelemtől a lehetőséget arra, hogy megvizsgálhassák a tanúk személyének és állításának hitelességét. A Bíróság ezen tényekre tekintettel megállapította az EJEE 6. cikkének sérelmét, mert a holland hatóságok eljárás megsértette az indítványozók igazságos tárgyaláshoz való jogát.

VI.3.5. Edwards és Lewis kontra Egyesült Királyság ügy

Az indítványozók kérelmükben azt állították, hogy az eljárások, amelyek biztosították elítélésüket csapdába csalás volt és a brit büntetőeljárás nem biztosította számukra a megfelelő védelmet, hogy tisztességes tárgyalásban részesüljenek. Edwardsot heroin birtoklásával, míg Lewist hamisított bankjegyek birtoklásával vádolták meg. Később mindkettőjüket elítélték.

A Bíróság megállapította, hogy amennyiben az ügyészségek által nyilvánosságra hozott információk nem teszik lehetővé a Bíróság számára annak megállapítását, hogy a kérelmezőt rendőri felbujtásnak vetették-e alá, alapvető fontosságú, hogy a Bíróság minden esetben megvizsgálja azt az eljárást, amelynek során az uszítási jogalapot minden esetben megállapították annak biztosítása érdekében, hogy a védelemhez való jog megfelelő védelemben részesüljön, különösen a kontradiktórius eljárásokhoz és a fegyver egyenlőséghez való jog.¹³⁷ A védelem számára nem biztosítottak elégséges lehetőséget arra nézve, hogy megvizsgálhassák a bizonyítékok hitelességét, valamint korlátozták a vádlottak jogait. Az EJEB megállapította az Egyezmény 6. cikkének sérelmét, viszont kártérítést nem ítelt meg az indítványozók számára.

VI.3.6. Sequeira kontra Portugália ügy

A kérelmező jelentős mennyiségű kokain Brazíliából Portugáliába történő behozatalában vett részt, egy kábítószer-csempész körökben ismert személlyel („A”), aki kapcsolatba lépett egy hajó tulajdonosával („C”), abból a célból, hogy a kábítószer az ország területére behozza. A tulajdonos együttműködött a portugál hatóságokkal, akiknek sikerült letartóztatniuk Sequeira urat kokain birtoklásáért, azonban csak őt vonták felelősségre. A kérelmezőt első, valamint másodfokon is elítélték. Ezt követően a Legfelsőbb Bírósághoz fordult, amely

¹³⁷ Edwards és Lewis kontra Egyesült Királyság [GC], 39647/98. és 40461/98. sz., 46-48. §.

megállapította, hogy az ügyben megállapította, hogy nem történt rendőrségi felbujtás, és megállapításait a következő megfontolásokra alapozta:

"A jelen ügyben a hazai bíróságok megállapították, hogy A. és C. egy olyan ponton kezdett együttműködni a bűnügyi nyomozó osztállyal, amikor a kérelmező már felvette a kapcsolatot A.-val a kokain szállítmány megszervezése céljából. Továbbá ettől a ponttól kezdve A. és C. tevékenységét a bűnügyi nyomozó osztály felügyelte, az ügyészséget tájékoztatták a műveletről."¹³⁸ Végül a hatóságoknak alapos okuk volt arra, hogy a kérelmezőt kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos művelet folytatására gyanúsítsák. Ezek a tényezők egyértelmű különbséget tesznek a jelen ügy és Portugal Teixeira de Castro között, és azt mutatják, hogy A. és C. nem nevezhető agent provocateurnek. Amint arra a hazai bíróságok rámutattak, mint a Lüdi kontra Svájc ügy esetében, tevékenységük nem haladta meg a beépített ügynökökét.

Az EJEB azt megállapította, hogy amennyiben a vádlott azt állítja, hogy bűncselekmény elkövetésére való felbujtásról van szó, a büntető bíróságnak gondosan meg kell vizsgálni az aktában szereplő anyagot, mivel ahhoz, hogy a tárgyalás az Egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése értelmében tisztességes legyen, ki kell zárni a rendőrségi felbujtás eredményeként szerzett valamennyi bizonyítékot. Ez különösen igaz akkor, ha a rendőrségi műveletre megfelelő jogi keret vagy megfelelő biztosítékok nélkül került sor.¹³⁹

VI.3.7. Eurofinacom kontra Franciaország ügy

Az ügy tényállása alapján az Eurofinacom egy francia vállalat volt, amely információkat, valamint kommunikációs technikai szolgáltatások biztosított Franciaországban, amely szolgáltatásokhoz a megfelelő kód megadásával lehetett hozzáférni. A francia ügyészség szerint a rendszert arra a célra alkalmazták, hogy a prostituáltak kapcsolatot teremthessenek a potenciális ügyfelekkel, ezért nyomozást indítottak a jogi személy ellen. A nyomozás feltárta, hogy a cég közvetítő volt azon személyek számára, akik prostituáltaktól szexuális szolgáltatásokat kívántak igénybe venni. A francia büntető bíróságok bűnösnek találtak az Eurofinacom-ot, és ötmillió frank pénzbírsággal sújtották.

A vállalat panaszában többek között a tisztességes eljárás sérelmére hivatkozott, ugyanis állítása szerint az eljárásban beszerzett bizonyítékokat a rendőrök általi felbujtás által szerezték meg.

¹³⁸ Sequeira kontra Portugália ügy (18545/06.) sz.

¹³⁹ Khudobin kontra Oroszország, (59696/00.) sz., 135. §.

Határozatában a Bíróság akképpen ítélte meg, hogy a rendőrök által a prostitúcióval kapcsolatos szolgáltatások személyesen történő felajánlására irányuló kezdeményezés a szó szoros értelmében nem ösztönözte a felperes társaságnak az erkölcstelen jövedelemből való életvitel bűncselekményének elkövetésére irányuló megbízását, mivel az ilyen ajánlatok megtételének időpontjában a rendőrség már rendelkezett olyan információkkal, amelyek arra utalnak, hogy a kérelmező vállalat adatkommunikációs szolgáltatását prostituáltak használják a potenciális ügyfelekkel való kapcsolatfelvételre. Ezen tények alapján a Bíróság nem találta megalapozottnak az Egyezmény 6. cikkének sérelmét.

VI.3.8. Khudobin kontra Oroszország ügy

Az Egyezmény nem zárja ki, hogy az előzetes vizsgálati szakaszban és amennyiben a bűncselekmény jellege indokolhatja, olyan forrásokra támaszkodjon, mint a névtelen informátorok. Az ilyen forrásoknak a bíróság általi későbbi felhasználása azonban az ítélet megállapítására más kérdés, és csak akkor elfogadható, ha megfelelő és elégséges biztosítékok állnak rendelkezésre a visszaélésekkel szemben, különösen a szóban forgó nyomozati intézkedések engedélyezésére, végrehajtására és felügyeletére vonatkozó egyértelmű és előrelátható eljárás.¹⁴⁰

VI.3.9. Vanyan kontra Oroszország ügy

A Bíróság a 6. cikk (1) bekezdésének megsértését állapította meg egy olyan kábítószer-tesztváslással kapcsolatban, amelyről megállapította, hogy uszításnak minősült. Bár a szóban forgó műveletet egy beépített ügynökként eljáró magánszemély hajtotta végre, valójában a rendőrség szervezte és felügyelte.

VI.3.10. Delcourt kontra Belgium ügy

A szervezett bűnözés növekedése megköveteli a megfelelő intézkedések meghozatalát, a tisztességes eljáráshoz való jog, amelyből a megfelelő igazságszolgáltatás követelményére kell következtetni, mindazonáltal a bűncselekmények minden típusára vonatkozik, a legegyszerűbbtől a legösszetettebbig. A tisztességes igazságszolgáltatáshoz való jog olyan kiemelkedő helyet foglal el egy demokratikus társadalomban, hogy nem lehet feláldozni a célszerűség kedvéért.¹⁴¹

¹⁴⁰ Khudobin kontra Oroszország, (59696/00). sz., 135. §.

¹⁴¹ Delcourt kontra Belgium ügy, 1970. január 17., 25. §.

A beépített ügynökök alkalmazása tolerálható, feltéve, hogy egyértelmű korlátozások és biztosítékok vonatkoznak rá, a közérdek nem igazolhatja a rendőri felbujtás eredményeként szerzett bizonyítékok felhasználását, mivel ez a vádlottat a kezdetektől fogva a tisztességes eljárástól való végleges megfosztás kockázatának tenné ki.¹⁴²

Rendőrségi felbujtás akkor fordul elő, ha az érintett tisztek – akár a biztonsági erők tagjai, akár az utasításaik szerint járnak el – nem korlátozódnak a bűncselekmény lényegében passzív módon történő kivizsgálására, hanem olyan befolyást gyakorolnak a témára, hogy olyan bűncselekmény elkövetésére ösztönöznek, amelyet egyébként nem követtek volna el, annak érdekében, hogy lehetővé tegyék a bűncselekmény megállapítását, azaz bizonyítási eljárás lefolytatása és büntetőeljárás megindítása.¹⁴³

VI.3.11. Ramanauskas kontra Litvánia ügy

A tényállás szerint Ramanauskas egy litván ügyész volt, aki 1999. január 28-án a felperes 1500 amerikai dollárt fogadott el egy litván korrupcióellenes rendőrtisztól. 1999. február 11-én a beépített rendőr további 1000 dollárt adott a felperesnek.

2000. augusztus 29-én a Kaunasi Regionális Bíróság a felperest 2500 USD kenőpénz elfogadásáért ítélte el, megsértve ezzel az akkor hatályos büntető törvénykönyv 282. cikkét, tizenkilenc hónap és hat nap börtönbüntetésre ítélte. A bíróság következtetései főként az AZ által szolgáltatott bizonyítékokon és a kérelmezővel folytatott beszélgetéseiről készült titkos felvételeken alapultak.

A fellebbviteli bíróság helybenhagyta a felperes fellebbezését, megállapítva, hogy nem történt felbujtás, és hogy a hatóságok nem gyakoroltak aktív nyomást a felperesre a bűncselekmény elkövetése érdekében.

A felperes fellebbezést nyújtott be, melyben az ítélet megsemmisítését kérte. Érvelése középpontjában a litván Alkotmánybíróság 2000. május 8-i határozata volt. Erre támaszkodva azzal érvelt, hogy nincsenek olyan törvényi rendelkezések, amelyek lehetővé tennék a hatóságok számára, hogy bűncselekmény elkövetésére ösztönözzenek vagy provokáljanak valakit.

Ezzel összefüggésben előadta, hogy több alkalommal sikertelenül kérte az elsőfokú és a fellebbviteli bíróságokat, hogy vegyék figyelembe az AZ és VS által a bűncselekmény elkövetésére való hajlamára gyakorolt befolyást. Azt is kifogásolta, hogy az alsóbb szintű bíróságok nem vették figyelembe azt a tényt, hogy az AZ rendőr volt, nem pedig

¹⁴² Teixeira de Castro kontra Portugália ügy 35–36. §.

¹⁴³ Teixeira de Castro kontra Portugália ügy 38. §.

magánszemély. Érvelése szerint, AZ arra ösztönözte, hogy fogadja el a kenőpénzt. Továbbá kijelentette, hogy a hatóságoknak nem volt alapos okuk arra, hogy titkos műveletet kezdeményezzenek az ügyében, és hogy túllépték szokásos nyomozati hatáskörük határait azzal, hogy bűncselekmény elkövetésére kényszerítették.¹⁴⁴

2001. február 27-én a Legfelsőbb Bíróság elutasította a fellebbezését. A bíróság úgy vélte, hogy a bűncselekmény elkövetésére irányuló provokáció (*provokacija*) hasonló, de nem egyenértékű az uszítással (*kurstymas*).¹⁴⁵ A provokáció az uszítás egy formája, amely arra ösztönzi az embert, hogy bűncselekményt kövessen el, amely a büntetőjogi felelősségét is magában foglalja, hogy ez okból vádat emelhessen ellene. Jogi szempontból a provokáció nem minősül olyan tényezőnek, amely mentesíti a büntetőjogi felelősség alól azt a személyt, akit ezáltal bűncselekmény elkövetésére kényszerítették.¹⁴⁶

Ezt követően az EJEB-hez fordult. A kérelmében előadta, hogy bűncselekmény elkövetésére ösztönözték, megsértve ezzel az Egyezmény 6. cikkének 1. bekezdése szerinti tisztességes eljáráshoz való jogát.

A nemzeti hatóságok nem mentesülhetnek a rendőrök cselekedeteiért való felelősségük alól azzal, hogy egyszerűen azzal érvelnek, hogy bár rendőri feladatokat látnak el, a tisztek "magán minőségben" jártak el. Továbbá azáltal, hogy engedélyezték a modell alkalmazását, és mentesítették az AZ-t minden büntetőjogi felelősség alól, a hatóságok utólagosan legitimálták az előzetes szakaszt, és felhasználták annak eredményeit.

Következésképpen, miközben szem előtt tartva a bűncselekményekkel kapcsolatos feladat fontosságát és nehézségeit, a Bíróság a fentiekre tekintettel úgy ítéli meg, hogy az AZ és a VS cselekményei azzal a hatással jártak, hogy a felperest arra ösztönözték, hogy kövesse el azt a bűncselekményt, amelyért elítélték, és nincs arra utaló jel, hogy a bűncselekményt beavatkozásuk nélkül követték volna el. Tekintettel a beavatkozásra és annak a kifogásolt büntetőeljárásban való felhasználására, a felperes tárgyalását megfosztották az Egyezmény 6. cikkében előírt méltányosságtól, ezért megsértették az Egyezmény 6. cikkének 1. cikkét.

A kérelmező továbbá előadta, hogy megsértették a fegyveregyenlőség elvét és a védelemhez való jogot, mivel a tárgyalás során sem a bíróságoknak, sem a feleknek nem volt lehetőségük megvizsgálni a VS-et, az ügyben érintett két beépített ügynök egyikét. A felperes azt kifogásolta, hogy az ellene folyó eljárás tisztességtelen volt, mivel lehetetlen volt a VS-t tanúként megvizsgálni ellene.

¹⁴⁴ Ramanauskas kontra Litvánia ügy (74420/01) 27. §.

¹⁴⁵ Ramanauskas kontra Litvánia ügy (74420/01) 27. §.

¹⁴⁶ Ramanauskas kontra Litvánia ügy (74420/01) 27. §.

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a felperes panasza elválaszthatatlan az Egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése szerinti panasztól, amennyiben csupán az eljárás lefolytatásának egy olyan sajátos aspektusára vonatkozik, amelyet a Bíróság tisztességtelennek ítélt. Ezért az Egyezmény 6. cikk (3) bekezdését nem vizsgálta külön.

Rowe és Davis kontra Egyesült Királyság elleni ügyében kifejtettekre is, amelyben a bíróság megállapította, hogy az ügyben lefolytatott eljárás nem felelt meg az Egyezmény 6. cikk 1. pontjában meghatározott feltételeknek, amelyek alapján az ügyre vonatkozó egyetlen, akár a vádlottat terhelő, akár mellette szóló bizonyítékot sem lehet a védelemtől elzárni, és a bírósági eljárásban minden tekintetben biztosítani kell az esélyek egyenlőségét a tisztességes tárgyaláshoz való jog érvényesülése érdekében. A Jasper kontra Egyesült Királyság¹⁴⁷, illetve a Fitt kontra Egyesült Királyság¹⁴⁸ elleni ügyben hasonló álláspontot alakított ki a bíróság, amikor kifejtette, hogy a bizonyítékokhoz való hozzájutás és e körben a védelem jogait érintő korlátozások esetén különös gonddal kell törekedni az esélyek egyenlőségének biztosítására.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Fitt kontra Egyesült Királyság (29777/96. sz.) ügy.

Konklúzió

A leplezett eszközök szabályozása rendkívül fontos feladatát alkotja a büntető eljárásjognak. A titkos információgyűjtés és adatgyűjtés eljárásának a nyilvánosság elől elzárt jellegénél fogva komplex jogi problémákat vet fel.

A leplezett eszközök fejlődése jelentős volt az elmúlt évtizedben, különösen hazánkban, amely 1989-ben bekövetkezett rendszerváltást követően demokratikus jogállam. Ennek érdekében a leplezett eszközök alkalmazását törvényes keretek közé terelték. Először a bűnügyi és a nemzetbiztonsági leplezett eszközök fogalmát különítették el, majd az 1998. évi XIX. törvény pedig megteremtette a mai ismert felosztási rendszert, a bírói és ügyészi engedélyhez nem kötött eszközök, bírói engedélyhez kötött eszközök, ügyészi engedélyhez kötött eszközök, amelyet a hatályos büntető eljárási törvény is megőrzött.

A hazai joggyakorlatra jelentős hatást gyakoroltak az EJEB releváns jogesetei, mint a Teixeira de Castro kontra Portugália ügy vagy a Lüdi kontra Svájc ügy, amelyre az Fővárosi Ítéltábla ÍH. 2012.107. ítéletében közvetlenül hivatkozott az EJEB joggyakorlatában belül e két jogesetre, amelyben a fedett nyomozó alkalmazása során az érintett államok hatóságainak fedett nyomozói hatáskörüket átlépték. Az ügy tényállása alapján vádlottat az 1. sz. tanú és a 2. sz. tanú közvetítésével ismeretlen személyazonosságú, rendőr foglalkozású személy vagy személyek hívták fel arra, hogy részükre kábítószer adjon el. A vádlott a kilátásba helyezett haszon reményében tett eleget a felhívásnak. Ezen alkalmi cselekményen kívül másnak kábítószer nem szerzett és nem adott el. Nem állapítható meg továbbá az, hogy a jelentős hatóanyag-tartalmat alig meghaladó szer milyen forrásból szerezte meg, így az sem, hogy azt fedett nyomozó, avagy e körbe nem tartozó személy adta át a részére. Ezen tények, valamint az EJEB fedett nyomozókkal érintett joggyakorlata alapján az Ítéltábla ítéletében a bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés keretében a rendőrség, fedett nyomozó nem fejthet ki olyan tevékenységet, amelynek során konkrét személyt bűncselekmény elkövetésére rábír és az így elkövetett cselekmény alapozza meg a nyomozást és az ügyészi vádat. A titkos információgyűjtés nem terjedhet ki arra, hogy a rendőrség mást bűncselekmény elkövetésére bírjon rá, valamint az alapvető jogok a titkos eszközök használata során is csak a szükségesség keretei között korlátozhatók.

Az EJEB a 8. cikk sérelme során jelentős hangsúlyt fektetett a szükségesség-arányosság alkotmányjogi tesztjének alkalmazására. A sérelmezett jogszabály

(Big Brother Watch kontra Egyesült Királyság, Centrum för Rättvisa kontra Svédország), vagy a hatóságok általi leplezett eszközök alkalmazása (Malone kontra Egyesült Királyság, Hambardzumyan kontra Örményország, Klauss és Sabria kontra Németország ügy) vizsgálatának során következetesen alkalmazta ezt a tesztet.

Álláspontom szerint a tömeges lehallgatásokról szóló két ügy bír a legnagyobb relevanciával napjainkban. A „bulk interception”, azaz a telekommunikációs adatok rendszerszintű figyelése rendkívül ellentmondásos. Az ügyek kérelmezői szerint egyértelműen megsértik az Egyezmény 8. cikkét, mivel az állampolgárok tudta és beleegyezése nélkül gyűjtenek róluk adatokat. Az államok „in contrario” jogosan érvelhetnek a nemzetbiztonság védelme mellett. A bűnmegelőzésben rendkívül hatékony fegyver a lehallgatás, amely akár a társadalmat a legsúlyosabban érintő (pl.: terrorcselekménynek) prevenciójára is alkalmas.

Az EJEB a 6. cikk sérelmének vizsgálata során a legtöbb esetben a fedett nyomozók, valamint a titkos felderítés során beszerzett információk jogszerűségét vizsgálta. A Teixeira de Castro kontra Portugália ügyben foglaltak alapvetően határozták meg a fedett nyomozók alkalmazásnak korlátait, mert kimondta a fedett nyomozó általi felbújtás, rábírní törekvés jogellenességét, melyet később megerősített a Lüdi kontra Svájc ügyben.

A kutatásom alapján arra a konklúzióra jutottam, hogy a dolgozat bevezetésében felvázolt hipotézis helytálló, ugyanis a magyar szabályozás teljes mértékben megfelel az európai jogi standardoknak. A magyar szabályozás nem azonnal vált megfelelővé, le kellett vetkőznie a szocialista rezsim béklyóit. Álláspontom szerint a 47/2003. (X. 27.) AB határozat, illetve a 2/2007. (I. 24.) AB határozat megteremtette a megfelelő szabályozás alapjait. Ezt véleményem szerint tovább erősíti az a tény, hogy az új Be. hatálybalépését követően mindössze 3 darab alkotmányjogi panaszt kellett az Alkotmánybíróságnak elbírálnia a titkos információgyűjtés tekintetében. Valamennyi panaszt az AB visszautasította. A hatályos hazai szabályozás kiforrott, és ez álláspontom szerint az EJEB gyakorlatával kapcsolatban is elmondható, mert a Bíróság jogfejlesztő tevékenysége évtizedes múltú, és a jelentős elbírált ügyeik úttörőként szolgáltak az európai büntetőeljárások számára.

Irodalomjegyzék

Jogsabályok, törvényjavaslatok, indokolások:

1. 1990. évi X. törvény
2. 26/1990. (II. 14.) MT rendelet
3. 1994. évi XXXIV. törvény
4. 1998. évi XIX. törvény
5. 1995. évi CXXV. törvény
6. 2010. évi CXXII. törvény
7. 2011. évi CLXIII. törvény
8. 2012. évi C. törvény
9. 2017. évi XC. törvény

Kollégiumi vélemények:

1. 74. Büntető Kollégiumi vélemény

Felhasznált hazai határozatok, végzések:

1. ÍH 2012.107: Fővárosi Ítéltábla 3. Bf. 53/2011/6.
2. Kúria Kfv.I.35.594/2016/24.
3. 15/1991. (IV. 13.) AB határozat.
4. 25/1991. (V. 18.) AB határozat.
5. 30/1992. (V. 26.) AB határozat.
6. 39/1997. (VII. 1.) AB határozat
7. 6/1998. (III. 11.) AB határozat.
8. 24/1998. (VI. 9.) AB határozat.
9. 12/1999. (V. 21.) AB határozat.
10. 18/2000. (VI. 6.) AB határozat
11. 47/2003. (X. 27.) AB határozat.
12. 14/2004. (V. 7.) AB határozat.
13. 42/2005. (XI. 14.) AB határozat.
14. 2/2007. (I. 24.) AB határozat.
15. 37/2011. (V. 30.) AB határozat.
16. 3250/2016. (XI. 28.) AB végzés.

17. 3212/2013. (XI. 18.) AB végzés.

18. 3026/2017. (II. 17.) AB végzés.

Felhasznált EJEB ítéletek:

1. Brother Watch kontra Egyesült Királyság (58170/13, 62322/14 és 24960/15. sz.) ügy.
2. Centrum för Rättvisa kontra Svédország (35252/08) sz. ügy.
3. Delcourt kontra Belgium (2869/65 sz.) ügy.
4. Edwards és Lewis kontra Egyesült Királyság [GC], 39647/98. és 40461/98. sz.
5. Eurofinacom kontra Franciaország (58753/00 sz.) ügy.
6. Fitt kontra Egyesült Királyság (29777/96. sz.) ügy.
7. Hambardzumyan kontra Örményország (43478/11. sz.) ügy.
8. Jasper kontra Egyesült Királyság (27052/95. sz.) ügy.
9. Kennedy kontra Egyesült Királyság (26839/05) ügy.
10. Khudobin kontra Oroszország, (59696/00 sz.) ügy.
11. Klass és társai kontra Németország, judgment of 06/09/1978.
12. Leander kontra Svédország, judgment of 26/03/1987.
13. Lüdi kontra Svájc ügy 15/06/1992.
14. Malone kontra Egyesült Királyság (8691/79 sz.) ügy.
15. Ramanauskas kontra Litvánia (74420/01 sz.) ügy.
16. Roman Zakharov kontra Oroszország (47143/06. sz.) ügy.
17. Rowe and Davis kontra Egyesült Királyság (28901/95. sz.) ügy.
18. Sequeira kontra Portugália (18545/06. sz.) ügy.
19. Teixeira de Castro kontra Portugália (25829/94. sz.) ügy.
20. Valenzuela Contreras kontra Spanyolország, judgment of 30/06/1998.
21. Van Mechelen és társai kontra Hollandia ügy 1997. április 23.
22. Vanyan kontra Oroszország (53203/99. sz.) ügy.
23. Zoltán Varga kontra Szlovákia (58361/18 sz.) ügy.

Kommentárok, tankönyvek, monográfiák:

1. BÁNÁTI-BELEGI-BELOVICS-ERDEI-FARKAS-KÓNYA: *A büntetőeljárás törvény magyarázata*. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2018.
2. BELOVICS-TÓTH: *Büntető eljárásjog*. HVG-ORAC, Budapest, 2020.
3. FARKAS ÁKOS-RÓTH Erika: *A büntetőeljárás*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2018.

4. FINSZTER Géza: *Rendészettan*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018
5. NYESTE-SZENDREI: *A bűnügyi hírszerzés kézikönyve*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019.
6. POLT Péter: *Kommentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2021.

Tanulmányok:

1. CSIKY-MÉSZÁROS Ákos: *A titkos információgyűjtés és titkos adatgyűjtés alapjogi problémái*. Belügyi Szemle, 2017/1. 5-23.
2. CSIZNER Zoltán: *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának titkos felderítést érintő gyakorlata*. Belügyi Szemle 2021/4. szám 651-666.
3. FÁBIÁN Péter: *A titkos információgyűjtésre vonatkozó szabályok büntetőjogi megítélése*. Büntetőjogi Szemle 2019/1. szám 39-44.
4. NOVÁK Zsófia-NAGY Ákos: *A titkos információgyűjtés és adatszerzés eredményeinek felhasználása a büntetőeljárásban*. Belügyi Szemle, 2016/10. szám 102-124.
5. NYITRAI Endre: *A titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés alkalmazása során felmerülő kérdések*. Büntetőjogi Szemle 2014/3. szám 32-40.
6. RÓNAI Orsolya: *Az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikk 1. bekezdésének általános áttekintése az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatára tekintettel*. Debreceni Jogi Műhely, 2014. évi (XI. évfolyam) 1–2. szám (2014. június 30.).

Internetes források:

1. *A Debreceni Ítéltábla indítványa az Alkotmánybírósághoz*. In: Fundamentum, 2006/1. szám. (elérhető itt: [EPA02334_Fundamentum_2006_01_113-118.pdf](https://www.fundamentum.hu/EP02334_Fundamentum_2006_01_113-118.pdf) ([oszk.hu](https://www.oszk.hu))) (utolsó letöltés: 2022. 09. 11.) 113-118.
2. BAKONYI Mária: *A leplezett eszközök megítélése az EJE joggyakorlatában* (elérhető itt: <http://ugyeszeklapja.hu/?p=810>) (utolsó letöltés: 2022. 02. 22.).
3. JANCsó Gábor: *Leplezett eszközök alkalmazása: titkos információgyűjtés az új büntetőeljárási törvényben* (elérhető itt: <http://193.6.216.133/index.php/actahumana/article/view/880/255>) (utolsó letöltés: 2022. 02. 22.).
4. LACZÓ Adrienn: *A titkosszolgálati eszközök alkalmazása révén szerzett bizonyíték felhasználhatóságának gyakorlati problémái*. MTA Law Working Papers 2021/8

(elérhető itt: file:///C:/Users/User/Downloads/Laczo_Aдриenn_full.pdf) (utolsó letöltés: 2022. 02. 22.).

5. NYESTE Péter: *A bűnügyi felderítés* (elérhető itt: http://real.mtak.hu/128822/1/Web_PDF_A_bunugyi_hirszertes_kezikonyve.pdf) (utolsó letöltés: 2022. 02. 22.).
6. NYESTE Péter: *A leplezett eszközök hatékonysága.* (elérhető itt: <http://real.mtak.hu/108977/1/nyeste.pdf>) (utolsó letöltés: 2022. 02. 22.).
7. NYESTE Péter: *A nemzetközi bűnügyi együttműködés és a leplezett eszközök* (elérhető itt: http://real.mtak.hu/128812/7/TKP_Buszolg.pdf) (utolsó letöltés: 2022. 02. 22.).